DISTICHA DE MORIBVS, CVM SCHOLIIS DES. ERASMI RO-TERODAMI.

Adiecta ſunt,

Dicta Græca ſapientum, interprete Eraſmo Roterodamo:
Eadem per Auſonium, cum Eraſmi doctiſſima enarratione:
Mimi Publiani ex eiuſdem Eraſmi reſtitutione, cumque Scholiis eiuſdem.
Iſocratis ad Demonicum Oratio parænetica, longè ad iuuenum mores ritè formandos vtiliſſima.

Omnia ſumma cura, diligentiáque excuſa.

LONDINI,
EX TYPOGRAPHIA SOCIETATIS
Stationariorum. 1607.

Cum priuilegio.

LIBELLVS ELEGANTIS-SIMVS, QVI INSCRIBITVR Cato, de præceptis vitæ communis, *Eraſmo Roterodamo Caſtigatore & interprete.*

Præfatio cum breuiſſimis præceptis.

CVm animaduerterem quamplurimos homines grauiter errare in via morum, ſuccurrendũ & conſulendum eorum opinioni fore exiſtimaui, maximè vt glorioſè viuerẽt, & honorem contingerent. Nunc te fili chariſſime, docebo, quo pacto mores animi tui componas. Igitur præcepta mea ità legas, vt intelligas: Legere enim & non intelligere, negligere eſt.

Itaque, Deo ſupplica. Parentes ama.

Prima pietas eſt in Deum. Proxima in parentes.

Cognatos cole.

Tertia in reliquos cognatos. Supplicamus Deo ſacrificijs. Amamus parentes, dum obſeruamus & obſequimur. Colimus cognatos officijs & conſuetudine vitæ.

Magiſtrum metue.

Olim dabatur ingenuis pueris pædagogus, quem vererentur: hunc magiſtrum vocant. Et animaduerte verborum proprietatem: Deo ſupplicandum eſt, Parentes amandi, Cognati colendi, Magiſter metuendus.

Datum ſerua.

Quod tuæ creditum eſt fidei, id ſerua veluti depoſitum.

Foro te para.

Id eſt, his artibus te exerceas vt poſſis in foro verſari, hoc eſt in cauſis agendis. Nam hic olim erat primus gradus ad honores ſummos. Legi in quibuſdam vetuſtiſſimis codicibus (foro pare) id eſt, accommoda te rebus præſentibus, quemadmodum dicimus, vti foro, cum hoc interpretamento conſentit Græcus Planudes,

nudes, neque dubium eſt quin hæc ſit germana lectio.

Cum bonis ambula.

Cum optimis habeto conſuetudinem. Nam primum talem te iudicabunt cum qualibus conſpexerint te conſuetudinem agere: deinde bonorum conuictu redderis melior.

Ad conſilium ne acceſſeris antequam voceris.

Ne ingeras teipſum alienis negotijs, ſed accerſitus accedas.

Mundus eſto.

Id eſt neque ſordidus neque luxurioſus, ſed eleganti munditie.

Saluta libenter.

Conciliat enim ea comitas & affabilitas multorum beneuolentiam, & alit partam.

Maiori cede.

Id eſt, noli certare cum potentioribus.

Minori parce.

Id eſt, noli ſæuire in eos qui ſunt inferiores te, ſed illis concede non nihil.

Rem tuam cuſtodi,

Ne profundas temere facultates tuas, ne vel turpiter egeas, vel turpius rem pares.

Verecundiam ſerua.

Id eſt, ſerua te incontaminatum ac purum ab inquinamentis libidinum: caſtum enim verecundum dicitur. Eſt autem ætatis flos his periculis obnoxius.

Diligentiam adhibe.

Cura in omni re plurimum valet. Negligentia ſemper comitem habet infœlicitatem.

Libros lege.

Nam ex his cito diſcitur quod longo vitæ vſu vix aſſequi queas.

Quos legeris memento.

Nam quidam onerant ſe lectione, alia ſuper alia ingerentes, neque quidquam inſculpunt memoriæ.

Familiam cura.

Domeſtica negotia tibi curanda ſunt, non aliena.

Blandus eſto.

Id eſt, comis in congreſſu.

Iraſci abs te noli.

Ne ſis moroſus. Nam omnino non commoueri, ſtipitis eſt potius quàm hominis.

Neminem irriſeris.

Eſt enim argumentum arrogantis ſtultitiæ. Vel:

Miſerum ne irriſeris.

Sic enim quidã codices habent. hoc eſt, animi vitia rideri merentur: calamitas miſericordiam meretur potius quàm riſum.

Mutuum dato. Cui des videto.

Eſt quidem aliquando danda pecunia mutuo; ſed non quibuſlibet, ſed reddituris bona fide, ſed dignis officio, denique ijs quibus non graueris & dono dare.

Iudicio adeſto.

Adſint aduocati: & id olim erat officium præcipuum in amico adeſſe iudicijs.

Conuiuare raro.

Sæpiùs vocare ad conuiuiũ exhaurit ſubſtantiam; ſæpius ire ad conuiuiũ, ſordidũ eſt. At rarius vtrumq; facere, humanitas eſt.

Quod ſatis eſt dormi.

Hoc eſt, non ad voluptatem ſed ad neceſſitatem naturæ.

Iuſiurandum ſerua.

Non eſt temerè iurandum: quod autem iuràris, præſtandum eſt, niſi ſcelus ſit quod iuraris.

Vino te tempera.

Eſto moderatus in vino: vel abſtine à vino, nam adoleſcenti dare vinum, eſt oleum igni addere.

Pugna pro patria.

Pugnãdũ eſt, nõ pro quauis re, ſed pro defenſione patriæ. Nã canũ more, mercede pugnare turpiſſimũ eſt, et plus quam gladiatoriũ.

Nihil temerè crediderìs.

Id eſt, ne facilis ſis ad credenda quæuis quæ dicentur.

Tu te conſule.

A te ipſo pete conſilium, qui te tuaque optime noſti. Aut:

Tutò conſule.

Id eſt, caue à conſilijs periculoſis, tuta conſilia ſequere. Nam duplex eſt lectio.

Meretricem fuge. Literas diſce.

Aetas enim prima ſtudio literarum optimè coercetur à ſcortis.

Nihil mentiri debes.

Turpe in puero ingenuo omne mendacium.

Bonis benefacito.

Beneficia non ſunt conferenda niſi in bonos: alioquin pereunt.

Maledicus ne eſto.

Id eſt, à conuitijs tempera, neque carpas vitam alicuius.

Exiſtimationem retine.

Bonã famã tuere, ne perdas: perit enim facile, at non facile ſarcitur.

Æquum iudica.

Id eſt, non ad lucrum, aut ad gratiam: ſed ad regulam æquitatis.

Parentes patientiâ vince.

Ferendi ſunt parentes, etiam iniquiores.

Beneficii accepti memor eſto.

Nam dati pulchrum eſt obliuiſci. Accepti vero meminiſſe decet.

Ad prætorium ſtato.

Multa enim diſcantur in agendis cauſis.

Conſultus eſto.

Id eſt, calleas ſcientiam, & morẽ iuris, vt poſſis amicis opitulari.

Vtere virtute.

Non viribus neque dolo.

Iracundiam tempera.

Antè monuit non eſſe iraſcendum ſine cauſa. Nunc admonet iuſtam etiam iram moderandam eſſe.

Trocho lude. Aleas fuge.

Trochus conuenit pueris. Alea infamis erat, & apud Gentiles: nunc principum Chriſtianorum luſus eſt, imò quorundam etiam ſacerdotum delitiæ.

Nihil ex arbitrio virium feceris.

Tyrannicum enim eſt reſpicere quantũ poſſis, non quantũ licet.

Minorem te non contempſeris.

Ne

Ne faſtidias inferiorem te: quod eſt elati, non cordati.

Aliena concupiſcere noli.

Eſto contentus tuis.

Coniugem ama.

Vt omnium fortunarum ſociam.

Liberos erudi.

Filios caſtiga & inſtitue.

Patere legem quam ipſe tuleris.

Quam conditionem præſcribis alijs, eâdem vtere ipſe in alios.

Pauca in conuiuio loquere.

Vt ſit alijs etiam loquendi locus.

Illud ſtude quod iuſtum eſt.

Quod turpe factu eſt, id ne affectes.

Amorem libenter ferto.

Odiũ omnibus modis fugiendum eſt: amor amplectendus. Etiãſi quis parum dignus eſt, qui redametur, tamen amari te patere.

DISTICHA CATONIS DE MORIBVS LIB. I.

PRÆFATIO.

Dei cultus præcipuus.

SI Deus eſt animus, nobis vt carmina dicunt,
Hic tibi præcipuè ſit purâ mente colendus.

Vulgus exiſtimabat Deum placari victimis pecudum, rebuſque corporeis: verùm cum Deus ipſe ſit animus, hoc eſt, mens, non corpus, & conſentaneum eſt ſimile gaudere ſimili, nimirum potiſſimum colendus eſt puritate mentis. Quin & hodie vulgus Chriſtianorum corporeis quibuſdam ceremonijs colit Deũ, cum gratiſſimus cultus ſit animi pietas. Tales enim adoratores quærit pater, qui in ſpiritu adoret, cum ipſe ſit ſpiritus. Nulla gratior pietas diuis, quam ſi vitam illorum imiteris, hoc eſt, tolerantiã, manſuetudinem, caſtimoniam. Atque hæc animi ſunt. Animus eſt Deus. Fac quantum potes à corpore te abducas, & ad illum quantum potes accede, & gratiſſimum immolaris ſacrificium.

(*Pura mente*) *Nam vulgus lotis manibus ac pedibus ad ſacrũ accedebãt. tu mentem purga: huius ſordes Deum offendunt: qui videt ea quæ ſunt in animo, non in corpore.* (*Si Deus*) *Si, hic non dubitantis eſt, ſed ratiocinantis.* (*Vt carmina*) *Nã Virg. in ſexto Æneid. Deum ſpiritum & mẽtem vocat.* (*Præcipue*) *Vt intelligat non damnari cultum corporalem, ſed hunc tamen, nempe animi, eſſe Deo gratiſſimum.*

Somnolentia vitanda. II.

Plus vigila ſemper, nec ſomno deditus eſto.
Nam diuturna quies vitiis alimenta miniſtrat.

Senſus eſt, cum vita vigilia ſit (iuxta Plinium) Cauendum eſt ne maximam vitæ partem ſomno perdamus: præſertim cum è ſomnolentia, vitia multa naſcantur corporis & animi.

Cohibenda lingua. III.

Virtutem primam eſſe puta, compeſcere linguã.
Proximus ille deo, qui ſcit ratione tacere.

Prima, id eſt, ſumma maximaque virtus eſt moderari linguã ne quid temerè loquaris. Deus enim, qui ſapiẽtiſſimus eſt, rarò loquitur, & nõ niſi neceſſaria, cũ nihil nõ videat, nihil nõ intelligat. Itaq́; proximus eſt deo, qui ſapienter & animi iudicio nouit tacere.

Sibi ipſi conueniendum eſt. IIII.

Sperne repugnando tibi tu contrarius eſſe.
Conueniet nulli: qui ſecum diſſidet ipſe.

Qui ſecum ipſe pugnat, nec ſibi conſtat, hic cum aliјs conuenire non poteſt. Hoc eſt, qui moribus eſt inæqualibus, nec vllo certo vitæ inſtituto, is non eſt aptus ad aliorum conſuetudinem.

Nemo temerè culpandus. V.

Si vitam inſpicias hominum, ſi denique mores,
Cum culpent alios, nemo ſine crimine viuit.

Mortales aliorum notant vitia, ſua non vident: cum nullus vitijs careat, ſi quis propriam vitam ac mores excutiat.

Vtilitas diuitijs anteponenda. VI.

Quæ nocitura tenes, quamuis ſint chara, relinque.
Vtilitas opibus præponi tempore debet.

Aliquoties expedit in loco res chariſſimas abijcere, ſi periculũ

adferant, veluti gemmas & aurum, quo vita ſit in tuto: aut voluptates, quo valetudini conſulamus. Non enim voluptates ſpectari debent ſed vtilitas.

Mores pro tempore mutandi. VII.

Conſtans & leuis, vt res cunque expoſtulat eſto.
Temporibus mores ſapiens, ſine crimine, mutat.

Pro tēpore licet alios atque alios mores ſumere, vt modo grauis ſis, modo lenis, hoc eſt, placidus ac remiſſus, pro re, proque loco. Vide num legendum ſit leuis, pro lenis, quod magis reſpondet ad Conſtans, vt ſit ſenſus, Aliquando perſiſtendum in ſententia, aliquando mutandum conſilium, pro tempore. Porro verſus conſtabit ſi legas: Conſtans & leuis, vt res cunque expoſtulat, eſto. Neque dubitem affirmare hanc germanam eſſe lectionem.

Vxori non ſemper aſſentiendum. VIII.

Nil temerè vxori de ſeruis crede querenti.
Sepè etenim mulier, quem coniux diligit, odit.

Illud vxoribus ferme peculiare eſt, vt maritos inſtigent in ſeruos: vnde monet, ne temere fidē habeant huiuſmodi querelis.

Inſtandum correctioni amici. IX.

Cumq; mones aliquem, nec ſe velit ipſe moneri,
Si tibi ſit charus, noli deſiſtere cœptis.

Non ſatis eſt leuiter admonere peccantem amicum: vrgendus eſt, inſiſtendum eſt, vt vel improbitate vincas, ſi quid erit quod ad famam illius aut ſalutem pertineat.

Stulti verbis non vincuntur. X.

Contra verboſos noli contendere verbis.
Sermo datur cunctis: animi ſapientia paucis.

Si cum cordatis agas, non eſt opus multis verbis. Si cum ſtulto, fruſtrà contendis, proptereà quod ſtultitia verboſiſſima ſit.

Amicus ſibi quiſque. XI.

Dilige ſic alios, vt ſis tibi charus amicus:
Sic bonus eſto bonis, ne te mala damna ſequātur.

Sic amicis vtere, vt ipſe tibi ſis proximus. Sic alijs benefac, tibi ipſi ne noceas. In priori verſu eſt venuſta redditio ſimilium in Dilige *&* Amicus: *In ſecundo contrariorū,* Bonis *&* Mala.

Rumores ſpargere vetitum. XII.

Rumores

Rumores fuge, ne incipias nouus author haberi:
Nam nulli tacuiſſe nocet: nocet eſſe locutum.

Ne quid in vulgo ſparſeris, propterea quòd rumor ſæpenumero in eius caput recidit à quo profectus eſt. Si rumor nihil habet periculi, tamen nihil nocet ſiluiſſe: ſi quid habet, nocet locutũ eſſe.

Fides aliena non promittenda. XIII.

Rem tibi promiſſam certò promittere noli:
Rara fides ideo eſt, quia multi multa loquuntur.

Noli certò promittere cuiquam, alieni promiſſi fiduciâ. Quod in te ſitũ eſt, id præſtare potes: alienã fidem præſtare nõ potes. Et vulgus hominũ, ad pollicendũ facillimũ, in præſtãdo ſæpe fallit.

Iudex quiſque ſui. XIIII.

Cum te quis laudet, iudex tuus eſſe memento.
Plus aliis de te, quam tu tibi, credere noli.

Ne teipſum æſtimaueris aliorum laudatione, ſed tua ipſius conſcientia. Teipſum interroga qualis ſis; & ſi animus tibi reſpondebit te longe alium eſſe quàm hic aut ille te facit, magis credere debes tibi ipſi cui ipſe notior es, quàm alijs.

Beneficiorum ratio. XV.

Officium alterius multis narrare memento:
Atque aliis cum tu benefeceris, ipſe ſileto.

Beneficij accepti meminiſſe oportet, obliuiſci dati. Qui dat beneficium, eius eſt diſſimulare ſe dediſſe, ne commemorando videatur exprobrare; eius qui accepit, eſt paſſim prædicare, ne videatur ingratus & immemor.

Senis bene geſta referenda. XVI.

Multorum dum facta ſenex & dicta recenſes,
Fac tibi ſuccurrant, iuuenis quæ feceris ipſe.

Senes qui multa viderunt & audierunt, multorum dicta factaque ſolent referre. Sed curandum eſt, vt ita nos geramus in iuuentute; vt in ſenectute ſuccurrat nobis non ſolum quid alij recte dixerint ac fecerint, verum etiam quid nos ipſi.

Suſpitionis labes. XVII.

Ne cures, ſi quis tacito ſermone loquatur.
Conſcius ipſe ſibi de ſe putat omnia dici.

Cum videbis quoſdã inter ſe ſecretò colloqui, ne ſtatim ſuſpiceris eos malè de te loqui. Nã id ſignũ eſt hominis malè ſibi cõſcij.

In proſperis de aduerſis cogitandum. XVIII.

Cum fueris fœlix, quæ ſunt aduerſa caueto.
Non eodem curſu reſpondent vltima primis.

In rebus ſecundis ne quid accidat aduerſi cauendũ eſt: ſolet enim fortuna ſæpius verti in aduerſum, & lætis initijs addere triſte exitũ. Ergo cum ſecundæ res ſunt maximè, tum maximè meditandũ eſt quo pacto aduerſam fortunam feras: ne ſi inexpectata venerit, et improuiſũ te oppreſſerit calamitas, ſuccũbas.

Mors alterius non ſperanda. XIX.

Cum dubia & fragilis nobis ſit vita tributa:
In morte alterius ſpem tu tibi ponere noli.

Legendũ eſt hoc hæredipetis, & qui teſtamentis inhiant. Fit enim ſæpenumero, vt qui mortem alterius expectat, prior ipſe moriatur, etiam ſi iunior aut robuſtior fuerit. Nam ipſa hominis vita fragilis & incerta res eſt, & quouis caſu abrumpitur.

Animus in dono æſtimandus. XX.

Exiguum munus cum dat tibi pauper amicus,
Accipito placidè, plenè & laudare memento.

Munera ſunt æſtimanda non ſuo pretio, ſed animo donãtis. Itaque legimus ſummos principes aquam manu caua hauſtam, & malũ oblatum ſumma cũ alacritate, perinde vt maximum munus accepiſſe (Accipito placidè) alacri vultu, vt oſtẽdas tibi gratum eſſe. (Et plenè) id eſt non malignè, ſed candidè, vt præ te feras pro exiguo munere te multum debere.

Paupertatis tolerantia. XXI.

Infantem nudum cum te natura creauit,
Paupertatis onus patienter ferre memento.

Cum natura nudos produxerit, ſatis intelligere poſſumus diuitias alienas eſſe, neque ſecundum hominis naturã. Si membrum perdas, eſt fortaſſe quod doleas: aliquid tui deceſſit. Sin opes auferantur, aut non contingant, noli valde cruciari. Siquidẽ in his quæ verè ſunt hominis, nihilo plus habẽt reges quàm tu pauper. Vis ſcire quid verè tuũ ſit? Cogita quid habueris cum naſcereris.

Mors non formidanda. XXII.

Ne

Ne timeas illam, quæ vitæ eſt vltima finis:
Qui mortem metuit, quod viuit perdit id ipſum.

Qui mortẽ timet, non ſolum non effugit mortẽ, ſed inſuper hoc ipſum vitæ, quod datur, perdit: nã anxiè viuere non eſt viuere.

Amicorum ingratitudo fugienda. XXIII.

Si tibi pro meritis nemo reſpondet amicus,
Incuſare Deum noli, ſed te ipſe coerce.

Nihil eſt acerbius, quàm amicus ingratus. Quod tamen ſi acciderit, non eſt imputandum Deo, tãquam illius acciderit culpâ: quin potius teipſum coerce, ne denuò benefacias ingratis: quidã enim, ſi benefacientibus fortuna non reſpondeat, ſuperos incuſant, dicentes eos non habere rationem rectè factorum; cum eius acciderit culpâ, qui ſine delectu contulit beneficium.

Frugalitas. XXIIII.

Ne tibi quid deſit, quæſitis vtere parcè:
Vtque quod eſt ſerues, ſemper tibi deeſſe putato.

(Vtere parcè) id eſt, modicè, nõ profuſe, (quæſitis) id eſt, partis. Et vt ſerues quod habes, ſemper imaginare tibi deeſſe, vt ſemper aliquid addas. Sera autẽ (vt inquit Heſiodus) in fundo parſimonia.

Promiſſio iterata moleſta. XXV.

Quod præſtare potes, ne bis promiſeris vlli:
Ne ſis ventoſus, dum vis vrbanus haberi.

Quod non poſſis efficere, ne ſemel quidem eſt promittendum, ne temere facias. Porro quod præſtare poſſis, id iterum atq; iterum promittere iactantiæ eſt, non humanitatis. Moleſta eſt verboſa promiſſio, moleſtior exprobratio.

Ars arte deludenda. XXVI.

Qui ſimulat verbis, nec corde eſt fidus amicus,
Tu quoque fac ſimile: ſic ars deluditur arte.

Erga eum qui fuco vtitur, tu item contra vtere fuco, & iuxta prouerbium, Cretiza contra Cretenſem. Satius eſt nonnunquam retinere ſimulatum amicum, quam reddere apertum inimicum. Id enim fiet ſi oſtenderis te ſentire fucum.

Blandiloquentia ſuſpecta. XXVII.

Noli homines blandos nimium ſermone probare:

Fiſtula dulce canit volucrem dum decipit auceps.

Semper ſuſpecta ſit blandiloquentia: Nec æſtimes homines ex bene dictis, ſed ex benefactis. Inſidiatur tibi quiſquis admodũ blandus eſt. Memento ſic capi & illici aues, videlicet imitatione vocis. Et aſſentatione maxima pars hominum capitur, cum adulator ſeſe ad omnes affectus attemperat.

Liberi artibus inſtruendi. XXVIII.

Si tibi ſint nati, nec opes, tunc artibus illos
Inſtrue, quò poſſint inopem defendere vitam.

Artem, vt habet prouerbiũ, non ſolum quæuis terra, ſed quæuis etiam alit fortuna. Vnde certiſſimum viaticum eſt ars, quæ quocunque terrarum venias defendet ab egeſtate. At nunc vulgus liberos ſuos diuitũ aut principũ miniſterijs dedicat, vbi duo ſimul maxima diſcant mala, luxuriam & otium. Porro quod hic præcipit pauperibus eſſe faciẽdũ, id ego ſuaſerim diuitibus quoque, vt liberos ſuos iubeãt artẽ aliquam diſcere, vnde geminum commodum conſequantur. Primum, prima illa ætas artificio occupata, longe paucioribus inficietur vitijs: deinde ſi fortuna abſtulerit opes, non erit cur vel mendicent vel ad ſordidas aut fœdas artes redigantur, puta, turpe miniſterium aut militiam.

Res quomodo æſtimandæ. XXIX.

Quod vile eſt charum, quod charum, vile putato.
Sic tibi nec parcus, nec auarus habeberis vlli.

Quod vulgus magni facit, tu contẽne: quod vulgus negligit, tu magni facito. ita fiet, vt nec tibi parcus, (audebis enim vti, quæ non magni facis) neq; cuiquã videaris auarus, cùm nõ expetes auide, neq; ſeruabis attente, quæ cupiunt illi. Vulgus plurimi facit diuitias, minimi facit probitatem & eruditionẽ. Tu inuerte æſtimationẽ. Res autem cuiq; tales ſunt, qualis eſt de his opinio. Vulgus lautã putat rem, pauonẽ, aut rhombũ: tu contra vilẽ rem putato, et puta rem eſſe lautiſſimã, ouum gallinæ recens, lactucã, pullum gallinaceum. Ita nec tibi videberis ſordidus cum habeas lauta tuo iudicio, nec aliorũ expetes lautitias quæ tibi viles ſunt.

Culpata non facienda. XXX.

Quæ culpare ſoles ea tu ne feceris ipſe:
Turpe eſt doctori cum culpa redarguit ipſum.

Turpe eſt committere te, quod doces alios non eſſe committendum. Vita turpis abrogat auctoritatem docenti.

Concedenda petenda. XXXI.

Quod iuſtũ eſt petito; vel quod videatur honeſtũ:
Nam ſtultum petere eſt, quod poſſit iure negari.

Quod inhoneſtum eſt, à nemine petendum eſt. Nullus enim debet cuiquam in re turpi morem genere. Aut ſic, quod iniuſtum eſt, id eſt quod non debetur, iure negari poteſt. Ergo non à quouis petas, ſed ab eo cuius officium eſt præſtare quod petis: nec quiduis ſed quod cum honeſtate cõiunctum eſt. Nam id petitur aliquando & ab his qui non debent.

Nota incognitis non commutanda. XXXII.

Ignotum tibi nolito præponere notis.
Cognita iudicio conſtant; incognita caſu.

Ne facile commutes nota cum ignotis, puta amicum vel rem, vel vitæ genus. Notis enim cõmodius vteris, de quibus iudicare potes: quæ ſi bona ſint, rectius vteris; ſin mala, facilius tolerabis, quandoquidem iuxta Plaut. Nota mala mala non ſunt. Ignota vero cuiuſmodi futura ſunt, incertum eſt. Fit autem ſæpenumero, vt quæ in expetendo putaris prima, in experiendo repudies.

Dies quiſque ſupremus putandus. XXXIII.

Cum dubia incertis verſetur vita periclis,
Pro lucro tibi pone diem, quicunque laboras.

Planudes Græcus legit, in certis, vt ſint duæ dictiones. Cumq; igitur vita per ſe incerta verſetur in periculis incertis, vnumquemq; vitæ diem in lucro deputa: vnuſquiſq; enim dies poterat eſſe vltimus, & incertum erat an tibi contingeret. Ergo in tot vitæ periculis, quicunque dies non eripitur, is in lucro eſt deputandus. (Quicunque laboras) id eſt, quicunque ſolicitus es, & angeris huius vitæ malis. Tametſi vt dixi, non ignoro Planudem ſecus expoſuiſſe. Sed non eſt ſententia illum per omnia ſequi. Nam mihi magis probatur, vt legamus, incertis, vnica dictione, ad hũc modum. (Cum dubia verſetur) id eſt, iactetur (incertis pericli) id eſt caſibus. Nã pericula hoc minus à nobis vitari poſſunt, quòd incerta ſunt. Vitaſti naufragium, non vitaſti ruinam: vitaſti bellũ, incidis in latrones; vitaſti peſtẽ, mor-

ris à vipera. Mille periculis obnoxia eſt hominis vita, atque his quidem incertis, & ob id ineuitabilibus.

Obſecundandum amicis. XXXIV.

Vincere cum poſſis, interdum cede ſodali:
Obſequio quoniam dulces vincuntur amici.

Nihil hoc diſticho elegantius fingi potuit. Obſecundandum aliquoties amicis, & de tuo iure concedendum. Siquidem ea facilitas ac morigeratio retinet amicos in amicitia. Contra, quidam dum obſtinatè rixantur de lana caprina, malunt amicitiã reſcindere, quàm vlla in re obſequi animo amici.

Amicitiæ mutua officia. XXXV.

Ne dubites cum magna petas, impendere parua:
His etenim rebus coniungit Gratia charos.

Amicitia conſtat officiis mutuis, & iuxta prouerbium: Manus manum fricat. Gratiam hîc vocat Deum beneuolentiæ.

Amicitia rixas odit. XXXVI.

Litem inferre caue, cum quo tibi gratia iuncta eſt:
Ira odium generat, concordia nutrit amorem.

Cauendum eſt, ne per iracundiam lis incidat cum amico, propterea quòd ex iurgio reſident in animis veſtigia quædam, quæ beneuolentiam vertunt aliquoties in odium. Et non optimè coire ſolet ſemel reſciſſa concordia. Ergo moroſitas omnis & aſperitas debet abeſſe ab amicitia.

Caſtigatio ſine ira. XXXVII.

Seruorum ob culpam cum te dolor vrget in iram,
Ipſe tibi moderare, tuis vt parcere poſſis.

Ne punias ſeruum aut diſcipulum quandiu ſenſeris te ira cõmotum: (peſſimus enim author rerum gerendarum ira,) ſed prius temperes animo tuo, vt ſedata iracundia, vel ignoſcas vel mitius punias. Ita Philoſophus quidam, punirem te (inquit ſeruo) ni iratus eſſem. Et Plato, ſublato in ſeruum baculo, rogatus quid ageret, Ego (inquit) caſtigo hunc intemperantem, ſeipſum ſignificans ira concitum.

Patientia vincere. XXXVIII.

Quem ſuperare potes, interdum vince ferendo:
Maxima enim morum ſemper patientia virtus.

Maximi animi eſt, cum poſſis vincere, pati tamen vt vincaris, & negligere aduerſarium: hac virtute inter mortales non eſt alia præſtantior.

Quæſita ſunt conſeruanda. XXXIX.

Conſerua potius quę ſunt iam parta labore:
Cum labor in damno eſt, creſcit mortalis egeſtas.

Facilius ac tutius eſt ſeruare, quod tuo labore quæſitum eſt, quã ſarcire quod profuſione diminueris ac detriueris. Cum enim laboratur in damno ſarciendo, increſcit & obruit nos egeſtas.

Conſulendum tibi in primis. XL.

Dapſilis interdum notis, charis & amicis,
Cum fueris fœlix; ſemper tibi proximus eſto.

Cum tu fœlix, hoc eſt, lauta fortuna fueris, (interdum dapſilis) id eſt, liberalis (notis, charis & amicis) notis, vt vicinis: charis, quos diligis: amicis vt cognatis: (ſemper tibi proximus eſto) interdum in illos ſis beneficus, in te ſemper. Et ita amicis ſis amicus, vt tibi ipſi ſis amiciſſimus.

DISTICHORVM DE MORIB. LIB. II.

PRÆFATIO.

TElluris ſi fortè velis cognoſcere cultum,
Virgiliũ legito; quod ſi magè noſſe laboras,
Herbarum vires, Macer tibi carmine dicet.
Si Romana cupis vel Punica noſcere bella,
Lucanum quæras, qui Martis prælia dicet.
Si quid amare libet, vel diſcere amarę legendo,
Naſonem petito: ſin autem cura tibi hæc eſt,
Vt ſapiens viuas, audi quo diſcere poſſis,
Per quæ ſemotum vitiis traducitur æuum:
Ergo ades, & quæ ſit ſapientia diſce legendo.

Hoc eſt, ex aliis poetis alia licebit cognoſcere. Virgilius in libris Georg. docet agriculturam. Macer tradit vires herbaru[m] quanquam alius quiſpiam fuit hic Macer, quam is quem hab[…]

mus vulgò, ni fallor. Lucanus narrat Romanorum ciuilia bella: vbi legendum arbitror, Ciuica, pro Punica. Nihil enim de Punicis bellis ſcripſiſſe legitur Lucanus. Ouidius tradit artem amandi, & in Elegijs docet amores. Quòd ſi cupis artem & rationem rectè beateq; viuendi cognoſcere, hunc librum legito. Iſte docebit non vulgares artes & nugas, ſed quo pacto vitam exigas ſemotam, id eſt, liberam & immunem à vitijs.

De omnibus bene merendum. I.

SI potes, ignotis etiam prodeſſe memento:
Vtilius regno, meritis acquirere amicos.

Non ſolum in amicos oportet eſſe beneficum, verum ignoti quoque conciliandi ſunt, ac deuinciendi beneficentia, ſi modò poſſis prodeſſe. Vtilius enim eſt, quamplurimos amicos parare (meritis) id eſt beneſactis, quàm parare regnum. Regnum enim eripi poteſt, amici ſuccurrunt eiecto: & firmiores ſunt, quos beneficio adiunxeris, quàm quos poteſtate premas.

Arcana non ſcrutanda. II.

Mitte arcana Dei, cœlumque inquirere quid ſit:
Cum ſis mortalis, quæ ſunt mortalia cura.

Iuxta Socratis ſententiam, Quæ ſupra nos, nihil ad nos, Admonet, vt omiſſo ſtudio naturalis philoſophiæ, ea curemus, quæ ad vitam humanam pertinent, hoc eſt, ad mores componendos, & animum malis purgandum affectibus.

Mortis timor gaudia pellit. III.

Linque metũ lethi: nam ſtultũ eſt tẽpore in omni:
Dum mortem metuas, amittis gaudia vitæ.

Eandem ſententiã legis in prioribus. Pro amittis, arbitror legendum amittere. Qui mortis metu ſemper anxius viuit, ſtulte facit. Primum enim non vitat id quod timet. Deinde, ſi quid habet hæc vita iucunditatis, eam ſuo vitio perdit.

Iracundia cauenda. IIII.

Iratus de re incerta contendere noli.
Impedit ira animum, ne poſſit cernere verum.

Pyrrhus admonere ſolitus eſt tyrones, ne iraſcerentur, ac multò magis cauere oportet iracundiam eos, qui diſputant. Melius enim iudicat, qui vacat ira. Contra ira obſtat animi iudicio.

Expendendum vbi opus eſt. V.

Fac ſumptũ propere, cum res deſiderat ipſa: (res.
Dãdum etenim eſt aliquid, cũ tempus poſtulat aut

Equidẽ opinor prõpte legẽdũ pro propere. Sũptus cum neceſſario faciẽdus eſt, libenter & prõpte facito, ne videaris granatim facere. Nam aliquid omnino inſumẽdũ eſt, non paſſim, ſed quoties tempus aut cauſa poſtulat, hoc eſt in nuptijs, in feſtis, item in amicos.

Fortuna modica tutior. VI.

Quod nimiũ eſt fugito: paruo gaudere memento.
Tuta mage eſt puppis, modico quæ flumine fertur.

Humilis fortuna tutior eſt quam excelſa: vt nauis tutior, quæ in paruo eſt flumine, quàm quæ in pelagi fluctibus natat.

Occulta vitia reticenda. VII.

Quod pudeat, ſocios prudens celare memento:
Ne plures culpent id, quod tibi diſplicet vni.

Ne indicaueris, aut ne committas teſtibus alijs, cuius te facti pudeat, ne plures reprehẽdãt, ſi ſcirẽt id quod vni tibi diſplicet: ſi ſolus tibi cõſcius fueris, hoc eſt, ſi quid peccas, pecces abſq; arbitris.

Occulta tandem reuelantur. VIII.

Nolo putes prauos homines peccata lucrari.
Temporibus peccata latent, & tempore parent.

Ne putes nocẽtes lucrari, hoc eſt, impune auferre ſua peccata. Latẽt quidẽ, ſed ad tẽpus, poſtea parẽt, id eſt, manifeſtãtur: tẽpus enim & celat, & aperit omnia. Parẽt autẽ dictũ eſt, pro apparẽt.

Imbecillitas virtute compenſatur. IX.

Corporis exigui vires contemnere noli,
Conſilio pollet cui vim natura negauit.

Noli contemnere inimicum, licet ſit puſillo corpore. Nam ſæpe quod corporis viribus detractũ eſt, natura addidit ingenij viribus. Quanquam hæc ſententia latius patet, nempe hominem non eſſe æſtimãdũ proceritate roboreque corporis, ſed animo potius.

Cedendum potentiori ad tempus. X.

Quem ſcieris non eſſe parem tibi, tempore cede:
Victorem à victo ſuperari ſæpè videmus.

Si ſenſeris tibi rem eſſe cum potẽtiore, cede ad tempus, & ſine penes illũ eſſe victoriã. Nã incidit ſæpenumero opportunitas, vt

mutatis vicibus rerum, vincat qui victus fuerat, & ſuperior ſit qui fuerat inferior. Cõuenit cũ illo, vir fugiẽs et denuo pugnabit. Quidã ſtulta pertinacia ſtatim aut vincere volũt aut peſſũdari.

Rixandum cum familiaribus non eſſe. XI.

Aduerſus notum noli contendere verbis,
Lis minimis verbis interdum maxima creſcit.

Eandem ſententiam & antè legiſti, cum legiſti, Cum familiaribus rixandum non eſſe: quòd ſumma diſcordia ſoleat naſci ex verbis leuiſſimis.

Fortuna non quærenda ſorte. XII.

Quid Deus intendat, noli perquirere ſorte,
Quod ſtatuit de te ſine te deliberat ipſe.

Senſus hic eſt. Ne ſortilegijs ac malis artibus inquiras quid de te futurum ſit, quandoquidem id Deus ſciri non vult. Neque enim te in conſilium adhibet cum aliquid decernit de te. Quod ſi te vellet id ſcire, nimirum acceſſeret te in conſilium.

Luxus odium generat. XIII.

Inuidiam nimio cultu vitare memento:
Quæ ſi non lædit, tamen hanc ſufferre moleſtũ eſt.

Germanus ſenſus ſic habet: Ne nimio ſplẽdore ſtrepituq́; vitæ, conflaueris tibi hominũ odiũ, qui tametſi non poſſunt te lædere, tamen moleſtũ eſt viuere obnoxiũ odio multorum. At per ſe iucundũ eſt omnibus eſſe charũ, etiãſi nihil vtilitatis inde capias. Quanquã hic ablatiuus, Nimio cultu, nõ refertur ad verbũ vitare, ſed ad inuidiã, vt ſubaudias conflatã: aut, Ex nimio cultu.

Animus non deponendus ob iniquum iudicium. XIIII.

Eſto animo forti, cum ſis damnatus inique.
Nemo diu gaudet, qui iudice vincit iniquo.

Ne abijcias animũ, ſi aduerſarius vincit te præter ius. Nec enim diu exultabit: ſed quod perperã pronũciauit iudex, id deus reindicabit.

Reconciliatis lis non reſricanda. XV.

Litis præteritæ noli maledicta referre.
Poſt inimicitias iram meminiſſe malorum eſt.

Poſt reditũ in gratiã, non oportet litis anteactæ cõuitia refricare, ſed obliuiſci ſuperiorũ iniuriarũ: finita enim ſimultate, debet & irarum eſſe finis, ſecus autẽ facere malorũ eſt. Græci vocant

συγχέουσι verbo videlicet infami prĕteritorū malorū memoriā.

Teipſum neque lauda, neque culpa. XVI.

Nec te collaudes, nec te culpaueris ipſe.
Hoc faciunt ſtulti quos gloria vexat inanis.

Teipſum nec vituperes, nec laudes: vtrumque enim videtur affectantis inanem gloriam. Nam & qui ſe vituperat, ob id facere videtur, vt refellatur ab alijs & diuerſa audiat.

Parſimonia. XVII.

Vtere quæſitis modice cum ſumptus abundat.
Labitur exiguo quod partum eſt tempore longo.

Sera in fundo parſimonia. Dum adhuc multum ſupereſt, incipe parcius vti: citius enim effluunt parta quam colliguntur.

Supercilium nonnunquam deponendum. XVIII.

Inſipiens eſto cum tempus poſtulat aut res.
Stultitiam ſimulare loco prudentia ſumma eſt.

Aliquando ponendū eſt ſupercilium, & remittenda ſeueritas, vt in conuiuijs: in luſu deponenda perſona ſapientis, ſumenda ſtulti, prĕſertim inter ſtultos; at ita, vt ſtultum agas, non vt ſtultus fias. Summa enim prudentia eſt, ſeruire tempori. (Loco) id eſt, cum eſt oportunum. Ita Terentius, in loco verò laudo.

Neque prodigus, neque auarus. XIX.

Luxuriam fugito, ſimul & vitare memento
Crimen auaritiæ: nam ſunt contraria famæ.

Pugnāt inter ſe Luxus & auaritia, nam alterū eſt profuſi, alterū ſordidi, vtrumq; vitiū iuxta fugiendū eſt, vtpote quod fœdā pariat famā. Siquidē qui nimiū parci ſunt, audiūt κυμινοπρίσται, id eſt, cumini ſectores, & συκοπρίσται, id eſt, ficos diuidentes, ſimiliaque. Qui luxu ſua profundunt, nepotes & lurcones appellantur.

Loquaci parum credendum. XX.

Noli tu quædam referenti credere ſemper.
Exigua eſt tribuenda fides qui multa loquuntur.

Non ſtatim fides habenda ijs, qui ſemper aliquid noui rumoris adferunt, deque aliorum factis nunciant aliquid. Parū enim credendum ijs, qui multa loquuntur: propterea quod huic vitio vanitas ſoleat eſſe admixta.

Ebrius vinum non accuſet. XXI.

Quod potu peccas ignoſcere tu tibi noli.
Nam nullum crimen vini eſt ſed culpa bibentis.

Vulgus ita ſolet excuſare ſua peccata: Vinum in cauſa fuit, bene potus hoc dixi. Verum tibi ipſi imputa, non vino quod tuo vitio noxium fuit non ſuo.

Amicis conſilia credenda. XXII.

Conſilium arcanum tacito committe ſodali.
Corporis auxilium medico committe fideli.

In rebus arcanis & tacendis caue ne quẽuis conſulas, ſed eum dũtaxat cuius fide in tacendo perſpectam habeas, ne non ſolùm nõ opituletur, ſed lædat etiã & infamet. Neq; enim corporis vitia cuiuis aperias, ſed medico notæ fidei, qui celet, & ſuccurrat.

Succeſſus malorum ne te offendat. XXIII.

Succeſſus indignos noli tu ferre moleſte:
Indulget fortuna malis, vt lædere poſſit.

In hoc verſu multi laborãt. Quidã ſ. eludunt, in ſucceſſus: verũ tu ſi tollas tu dictionẽ plane hic ſuperuacuã, nihil ſupererit ſcrupuli. Ne te cruciet proſperitas, quæ nonnũquã cõtingit indignis. Non enim illis fauet fortuna, ſed inſidiatur, & illicit, vt poſteà grauius lædat.

Futuros caſus prouidendos. XXIV.

Proſpice qui veniunt hos caſus eſſe ferendos.
Nam leuius lædit, quicquid præuideris ante.

Quicquid accidere poteſt homini, id antequam accidat tecũ meditare, vt ne ſubitum ſit ſi acciderit. Minus enim cruciant mala, quæ non accidunt inopinanti.

Animus in aduerſis ſpe fouendus. XXV.

Rebus in aduerſis animum ſubmittere noli;
Spẽ retine, ſpes vna hominẽ nec morte relinquit.

Cum fortuna ſæuit, ſuſtine teipſum animi fortitudine, ac ſerua rebus ſecundis; nec abiicias ſpẽ, quæ ſola nec morientẽ relinquit. Quandiu enim anima eſt, ſpes eſt. Et in Pyxide Pandoræ ſola ſpes in labro hæſit. Itẽ, Ouid. Viuere ſpe vidi qui moriturus erat.

Oportunitas cum contingat tenenda. XXVI.

Rem tibi quam noſcis aptam dimittere noli,
Fronte capillata, poſt eſt occaſio calua.

Quoties fortuna offert commoditatē aliquam,quæ tibi ſit apta; ſtatim arripe. Nam occaſio frontem habet capillatā, vt ea parte teneri poſſit,verum ſi ſemel ſe verterit, occipitio calua eſt, vt id apprehēdi nequeat:hoc eſt,oportunitas cum contingit teneri poteſt,non redit autē cum voles,ſi neglexeris.Hic admonēdū illud quod Græci fingūt de deo Kæro, de quo nos copioſe in prouerbijs.

Futura ex præteritis colligenda. XXVII.

Quod ſequitur ſpecta,quodq; imminet ante vide-
Illū imitere deū qui partē ſpectat vtramque. (to.

Ex præteritis futura collige, ex præteritis bene ſecuſq; geſtis cōſiliū cape,quo pacto futuris occurras. Exemplo Iani dei Romani, quē bifrontē fingebat antiquitas:quod oporteat prudentē virum πρόσσω καὶ ὀπίσσω, *id eſt,à frōte & à tergo(vt inquit Homerus) habere oculos.Illud autē ſequitur nos,quod præterijt & à tergo eſt.*

Vitæ ratio habenda. XXVIII.

Fortior vt valeas,interdum parcior eſto.
Pauca voluptati debentur,plura ſaluti.

Vitæ ratione moderare magis ex ſalutis ac bonæ valetudinis ratione,quàm voluptatis.Non enim in morbo tantùm oportet ab intemperātia cauere,verum etiam cum recte valeamus,parciùs vtendū eſt rebus omnibus,nempe ſomno,potu,cibo,venere,luſu, ne in morbū incidamus.Et nonnihil dandū eſt voluptati,multò plus tamē ſaluti:qua perdita,pereūt ſimul & voluptates omnes.

Multitudini cedendum. XXIX.

Iudicium populi nunquam contempſeris vnus.
Ne nulli placeas,dum vis contemnere multos.

Nunquam optima placent multitudini : tamen,ſapientis eſt non pugnare ſolum aduerſus vniuerſos. Nam fruſtra ſapit, qui ſolus ſapit,cum omnibus deſipere videatur.

Valetudo curanda. XXX.

Sit tibi præcipuè,quod primum eſt,cura ſalutis:
Tempora ne culpes,cum ſis tibi cauſa doloris.

Ante omnia, bonæ valetudinis rationem habe : ne ſi tuâ intemperantia in morbum incideris, poſteà pudore reijcias culpam in cœli inſalubritatem aut ſoli,ſicuti vulgus ſolet.Nam plerique morbi nobis accidunt ex intemperantia vitæ.

Somnia non ſunt obſeruanda. XXXI.

Somnia ne cures: nam mens humana quod optat,
Cum vigilat, ſperãs, per ſomnum cernit id ipſum.

Quidam anxiè obſeruant ſua ſomnia, & ex his de futuris æſtimant. Cùm ſomnia dormientium naſcantur ex affectibus vigilantium, neque ſignificent quid ſit euenturum, ſed quod aliquando cogitaueris, repræſentant.

DISTICHORVM DE MORIB. LIB. III.

PRÆFATIO.

HOc quicunq; velis carmẽ cognoſcere, lector,
Hęc præcepta feres, quæ ſunt gratiſſima vitę.
Inſtrue præceptis animum, nec diſcere ceſſes:
Nam ſine doctrina, vita eſt quaſi mortis imago.
Commoda multa feres. ſin autem ſpreueris illud:
Non me ſcriptorem, ſed te neglexeris ipſe.

Hoc eſt proœmy loco. Abſque ratione bene viuendi vita non eſt vita, ſed ſimulacrum mortis. Hoc carmen vtiliſſima vitæ præcepta tradit, ſi ſtudeas agnoſcere: ſin ſpreueris, te ipſum contempſeris, non ſcriptorem, ſiquidem tua res agitur, non illius.

Recte agendo aliorum linguam ne timeas. I.

Cum recte viuas, ne cures verba malorum.
Arbitrii noſtri non eſt quid quiſque loquatur.

Si malè de te loquuntur mali, cum tu nihil facias mali, eſto cõtentus conſcientia recte factorum: nam in te ſitum eſt, vt bene agas; non eſt in te ſitum, quomodo de te loquatur hic aut ille.

Amici crimen celandum. II.

Productus teſtis, ſaluo tamen ante pudore,
Quantumcunque potes celato crimen amici.

Si citeris teſtis in crimine amici, celabis pro virili maleficium illius, ita tamẽ, vt ipſe non lædas famam tuam: & tantum ſilentio dabis amicitiæ, quantum patietur & fama tua & teſtimonij religio.

Blandiloquentia ſuſpecta. III.

Sermones blandos blæſoſque cauere memento.
Simplicitas veri ſana eſt, fraus ficta loquendi.

Veritatis ſimplex eſt oratio: inſidioſa eſt blandiloquentia: proinde ſuſpecta ſemper eſſe debet prudentibus.

Ignaua vita fugienda. IIII.

Segnitiem fugito, quæ vitæ ignauia fertur:
Nā cum animus languet, conſumit inertia corpus.

Ignaua & otioſa vita fugienda eſt. Nam torpor animi, corpori quoque ſitum & languorem obducit. Animi exercitatio corporis quoque valetudini confert.

Animus feſſus relaxandus. V.

Interpone tuis interdum gaudia curis:
Vt poſſis animo quemuis ſufferre laborem.

Animus ſeriis negotiis fatigatus, aliquādo relaxādus eſt honeſtis ac moderatis voluptatibus, vt redintegratis viribus ad ferēdos labores ſufficiat. Nā, quod caret alterna requie, durabile nō eſt.

Malo animo neminem reprehendas. VI.

Alterius dictum aut factum ne carpſeris vnquam,
Exemplo ſimili ne te derideat alter.

Quod in alios feceris, hoc in te fiet ab aliis. Si libenter reprehendas aliorum facta dictaue, tuo exemplo & alii vtentur.

Hæreditas augenda. VII.

Quæ tibi ſors dederit tabulis ſuprema notata,
Augendo ſerua, ne ſis quem fama loquatur.

Quod tibi obuenit ex teſtamento tuorū, id ſerua, ne fias vulgo fabula. (Quæ ſors ſuprema) id eſt, hæreditas dederit tibi (notata) id eſt, inſcripta tabulis teſtametariis (vel notata) id eſt, ſcripta tabulis; ea augendo ſerua, id eſt, ita ſerua, vt augeas etiā, vulgus enim multa dicere ſolet in νεοπλούτους, id eſt, in nouas nactos diuitias.

Senectus ſit munifica. VIII.

Cum tibi diuitiæ ſuperant in fine ſenectæ:
Munificus facito viuas, non parcus amicis.

Eſt vitium hoc ſenibus peculiare, vt quo propius accedant ad mortem, hoc ſint contractiores. (ſuperāt) id eſt, ſuperſunt & abūdant (in fine ſenectæ) id eſt, in extrema ſenectute, quam decrepitā vocant. Tum igitur dones, ſed amicis qui te foueāt obſequiis.

Verba

Verba attendenda, non os loquentis. IX.

Vtile conſilium dominus ne deſpice ſerui:
Nullius ſenſum, ſi prodeſt, tempſeris vnquam.

Propter auctoris humilitatem non eſt contemnenda ſalubris ſententia. Nec ſpectandum eſt quis dicat, ſed quid dicatur.

Præſenti vtendum fortuna. X.

Rebus & in cenſu ſi non eſt quod fuit antè,
[illegible] viuas contentus eo quod tempora prebent.

Diminuta fortuna, non eſt vtendum eodem ſplendore quo prius, ſed contentus eris eo genere vitæ, quod præſens fortuna tibi præbet, & quod adeſt boni conſules.

Vxor, ſpe dotis non ducenda. XI.

Vxorem fuge ne ducas ſub nomine dotis:
Nec retinere velis, ſi cœperit eſſe moleſta.

(Fuge) i. caue ne ducas vxore ſub nomine dotis, i. dotis cauſa. Et ſi duxeris dotatã, ne dotis reſpectu eã retineas, ſi tibi grauis ſit, ſed cõtẽpta dote repudies. Quanquã id apud Chriſtianos nõ habet locum.

Alieno ſapere exemplo. XII.

Multorum diſce exemplo quæ facta ſequaris,
Quæ fugias; vita eſt nobis aliena magiſtra.

Qui ſuis diſcũt periculis, quid expediat, magna mercede diſcũt: Sapiens ex aliorũ vita ſumit viuẽdi cõſiliũ. Hoc illi infamiam conflauit: cauebo ne quid ſimile faciã. Hoc ille bene ceſſit: imitabor.

Nihil vltra vires. XIII.

Quod potes id tentes, operis ne pondere preſſus
Succumbat labor, & fruſtrà tentata relinquas.

Prius expẽde vires tuas, quàm aggrediare negotiũ: ne poſteà victus difficultate, turpiter relinquas, quod temerè ſuſcepiſti.

Conſentire videtur, qui tacet. XIIII.

Quod noſti haud rectè factum, nolito tacere;
Ne videare malos imitari velle, tacendo.

Noli diſſimulare, ſi quid videris nõ rectè fieri: videberis enim probare cum ſiles. Siletiũ enim aliquãdo cõſenſus eſſe videtur.

Rigor fauore temperandus. XV.

Iudicis auxilium ſub iniqua lege rogato.

Ipſæ-

Ipſæ etiam leges cupiunt vt iure regantur.

Si premeris iniqua lege, hoc eſt, dura & inhumana, confugias ad iudicis æquitatē. Non enim hoc eſt contra leges, ſed ex mente legum, vt ad æquitatē redigantur, & tēperentur. Jniqua lex eſt, cū ſummo iure contenditur: veluti ſi pauper in vincula coniiciatur quòd nō alat patrem, cum lex dicat, Liberi parentes alant, aut vinciantur. Aliquando lex durior eſt, vt terreat. In his iudex, hoc eſt, prætor, aut princeps poteſt ſuccurrere.

Feras quæ culpa tua pateris. XVI.

Quod meritò pateris, patienter ferre memento,
Cumque reus tibi ſis, ipſum te iudice damna.

Incommodum, quod tua culpa tibi accidit, non imputabis alijs quam tibi, & cum tibi ſis conſcius, damna teipſum, tuique iudex eſto, & ea te pœna dignum exiſtimato.

Multa legenda, ſed cum iudicio: XVII.

Multa legas facito, perlectis perlege multa:
Nam mirāda canunt, ſed non credenda poetæ.

Multa quidem legas, ſed cum iudicio. Nec enim omnia vera ſunt quæ legis apud poetas. Fortaſſis pro perlege, legēdum eſt perline, hoc eſt dele, corrige.

Modeſtè in conuiuio loquendum. XVIII.

Inter conuiuas fac ſis ſermone modeſtus.
Ne dicare loquax, dum vis vrbanus haberi.

In foro locus eſt eloquentiæ, in cubiculo ſilētij, in conuiuijs, alternis ac moderatis ſermonibus vti cōuenit iiſque venuſtis & amœnis. Quidam, dū humanitatē affectant, loquacitate moleſti ſunt reliquis conuiuis, quibus non relinquunt loquendi ſpatium.

Jracundia vxorum non formidanda. XIX.

Coniugis iratæ noli tu verba timere,
Nam lacrymis ſtruit inſidias dum fœmina plorat.

Vxores lachrymas habēt in prōptu, his expugnāt viros. Admonet igitur ne quid commoueamur huiuſmodi lacrymis: fingūt enim eas ſæpenumero, quo viros ſuos fallant, velut cū ſimulāt ſe commoueri zelotypia vt ſuū adulteriū diſſimulent, aut iratas ſe fingūt ei quē afflictim amant. Pro noli tu, legendū arbitror, nolito.

Quæſitis vtendum, non abutendum. XX.

Vtere

Vtere quæſitis, ſed ne videaris abuti.
Qui ſua conſumunt, quum deeſt aliena ſequuntur.

Vtere quæ paraſti, non abutere, ne profuſis bonis tuis, cogaris vel impudenter rogare aliena, vel ſeruiliter ex alieno viuere, vel periculosè furari aliena. *Mors non formidanda.* XXI.

Fac tibi proponas mortem non eſſe timendam,
Quæ bona ſi non eſt, finis tamen illa malorum eſt.

Mors vel ob hoc timenda non eſt, quod finis eſt omnium huius vitæ malorum.

Vxor proba, ſi loquax, ferenda. XXII.

Vxoris linguam, ſi frugi eſt ferre memento:
Namq; malũ eſt, nil velle pati, nec poſſe tacere.

In amicis leuiuſcula quædam vitia ferenda ſunt, ſi alioqui probi fuerint: velut in vxore, ſi paulò ſit loquacior, aut linguæ procacioris, ferẽdum eſt, ſi alioqui pudica eſt & frugi, hoc eſt, ſuo fungens officio: maximè quòd linguæ morbus ei ſexui peculiaris eſt. Malus eſt is, qui nihil vitij ferre poteſt in alijs, præſertim cùm res facilis ſit tacere. Sic enim vxor deſinit obgannire, ſi nihil reſpondeas: quemadmodum ſolitus eſt Socrates.

Pietas erga parentes. XXIII.

Dilige non ægra charos pietate parentes:
Nec matrem offendas dum vis bonus eſſe parenti.

Pietas, amor & cultus eſt erga parentes, patriam, Deum, & ſi quis loco parentum eſt: Quidam veluti legibus coacti colunt parentes, non ex animo. (Dilige parentes charos pietate non ægra) id eſt, non coactè neque grauatim, ſed promptè & alacriter. Et ſiquid inciderit diſſidij inter parẽtes, ita alteri obſequaris, vt alterum non offendas: ſed pietas tua careat omni moleſtia.

DISTICHORVM DE MORIB. LIB. IIII.

PRÆFATIO.

SEcuram quicunque cupis traducere vitam,
Nec vitiis hærere animũ, quæ moribus obſunt:
Hæc præcepta tibi ſemper relegenda memento.
Inuenies aliquid, in quo te vtare magiſtro.

Et

Et hoc procemiũ eſt quarti libri. Si vis eſſe liber ab omnibus vitijs & nullius mali conſcius viuere, hæc ſemper habeas præ manibus: In quibus inuenies, in quo te ipſe magiſtro poſſis uti, hoc eſt, vt ipſe regas ac modereris vitã tuam adiutus his præceptis.

Diuitiarum contemptus. I.

DEſpice diuitias, ſi vis animo eſſe beatus,
Quas qui ſuſpiciunt, mendicant ſemper auari.

Non iubet abijcere diuitias, ſed non magnifacere. etenim qui has ſuſpiciunt hoc eſt, mirantur ac magnifaciunt, dũ non audent vti quæ poſſident, & ſemper aliquid accumulant, ſemper mendicant, hoc eſt, egeni ſunt.

Viuere ad naturam optimum. II.

Commoda naturæ nullo tibi tempore deerunt,
Si contentus eo fueris quod poſtulat vſus.

Si metiaris ſumptus vſu, hoc eſt neceſſitate, nõ ambitione neq; voluptate, nunquam tibi deerunt commoditates naturæ, quæ paucis contenta eſt, cum cupiditates immenſum deſiderent.

Res ratione agendæ. III.

Cum ſis incautus, nec rem ratione gubernes,
Noli fortunam, quæ non eſt, dicere cæcam.

Si res malè tibi ſuccedunt tuapte negligentia, ne conferas culpam in fortunam, & illam cæcam appelles, cum tu ipſe magis parum proſpexeris. Poteſt accipi bifariam (quæ non eſt) id eſt, quæ nulla eſt: Fingunt enim mortales hanc Deam, cum nulla ſit. Aut (quæ non eſt) ſubaudi cæca.

Amor pecuniæ ad vſum. IIII.

Dilige denarium, ſed parcè dilige formam,
Quam nemo ſanctus nec honeſtus captat habere.

Amare pecuniam ad vſum, prudentis eſt. Amare vt forma paſcat oculos, auari ac dementis. Denarium volunt omnes, formam ſoli mali captant.

In valetudine ne opibus parcas. V.

Cùm fueris locuples, corpus curare memento:
Æger diues habet nummos, ſed non habet ipſum.

Cum agitur de corporis valetudine, ne tum parcas diuitijs tuis. Etenim qui morbo non ſuccurret ne minuat pecuniam,

hab

habet quidem nummos, at ſeipſum non habet: cum malè valet, mauult nummos eſſe ſaluos, quam ſeipſum, & illis frui quam ſeipſo. Fortaſſe pro ſed, legendum Se.

Caſtigatio paterna ferenda. VI.

Verbera quum tuleris diſcens aliquādo magiſtri:
Fer patris imperium, cum verbis exit in iram.

Vapulaſti puer à præceptore, cum diſceres literas: multo magis ferre conuenit cum pater te verbis obiurgat. Tuliſti literatoris tyrannidem multo ſeueriorem, feras & patris imperium, qui itidem cum iraſcitur tamen à verberibus temperat.

Certa & vtilia agenda. VII.

Res age quæ proſunt: rurſus vitare memento,
In quibus error ineſt, nec ſpes eſt certa laboris.

De quibus dubites, ea ne facias. Age illa, ex quibus certa ſperatur vtilitas. Rurſus in quibus falli poſſis, & incertum eſt profuturáne ſint, an nocitura, ab iis abſtineas.

Libenter donandum. VIII.

Quod donare potes gratis concede roganti.
Nam rectè feciſſe bonis in parte lucrorum eſt.

Dona libenter, ſi quid potes. Nam lucrū eſt non damnū, quod contuleris in bonos, & beneficium dando accepit, qui digno dedit. Redit enim cum fœnore, quod probo viro beneféceris.

Suſpicio ſtatim expedienda. IX.

Quod tibi ſuſpectū eſt, confeſtim diſcute quid ſit.
Namque ſolent, primò quæ ſunt neglecta, nocere.

Quæ ſuſpitionem habent, ea noli negligere: ſed ſtatim examina, & exquire cuiuſmodi ſint. Nam initiis facilime medeberis, ſi quid mali ſit: neglecta creſcunt, & maxime lædunt poſtea. Veluti ſi ſuſpicaberis amicum alieniore eſſe in te animo, noli negligere quid ſibi velit, ſed excute vnde hoc natum ſit, & ſi quid eſt ſtatim occurre naſcenti malo.

Venus abſtinentiâ cohibenda. X.

Cum te detineat Veneris damnoſa voluptas,
Indulgere gulæ noli, quæ ventris amica eſt.

Caue ne duplices morbū tuum: vnus enim vtcunque fertur, duo ſimul ferri non poſſunt. Amare dānoſa res, dānoſa gula: quod ſi

pariter

pariter vtroq; laboras malo, ſupereſt vt mox ad egeſtatẽ redigaris. Gulam vocat ſtudiũ exquiſitorũ ciborũ, eamq; dicit ventris amicam, quod per eam venter ſaginatur, res & fama decreſcit.

Homo malus fera peſſima. x I.

Cum tibi proponas animalia cuncta timere,
Vnum hominem tibi præcipio plus eſſe timendũ.

Cum tu ſponte putes omnes feras eſſe timendas, meo præcepto vnum animal maxime timebis, nempe hominem. Nam nulla bellua magis homini nocet quam homo homini.

Sapientia fortitudini præferenda. x I I.

Cum tibi præualidæ fuerint in corpore vires,
Fac ſapias, ſic tu poteris vir fortis haberi.

Si natura dedit vires corporis nõ ſtatim vir fortis eris niſi adiũxeris ingenij vim, hoc eſt ſapiẽtiã, qua corporis robore recte vtaris.

Amicus, certus medicus. x I I I.

Auxilium à notis petito ſi forte laboras;
Nec quiſquã melior medicus quàm fidus amicus.

Corporis morbos aperi medico: animi morbos aperi fideli amico. Ille pharmacis ſanat, hic verbis. Aliter: Si quid morbi inciderit, magis amicum accerſe, quam medicum.

Sacrificium ſpiritus contribulatus. x I I I I.

Quum ſis ipſe nocens, moritur cur victima pro te?
Stultitia eſt morte alterius ſperare ſalutem.

Veteres credebãt expiari ſcelus commiſſum mactata pecude quæ nihil commiſerat: & pro alieno peccato innocens dabat pœnas: cum qui peccauit potius mactari debuerit, quam victima. Stulte autem ſperabãt alienam mortem ſibi ſaluti fore, cum ſua quemque mala de ſuo dependere oporteat.

Amicus, ex moribus deligendus. x v I.

Cum tibi vel ſocium, vel fidum quæris amicum,
Non tibi fortuna eſt hominis, ſed vita petenda.

Amicus quem velis adiungere, non æſtimandus eſt è cenſu, ſed ex moribus: idem oportet fieri in vxoribus.

Auaritia vitanda. x v I.

Vtere quæſitis opibus, fuge nomen auari.
Quid tibi diuitiæ proſunt, ſi pauper abundas?

Fruſtra

Fruſtra paraſti diuitias, ſi partis vti non audes, & inter magnas opes viuas inops. Nihil enim reſert habere, ſi quæ habes nihilo plus tibi proſunt, quàm ea quæ non habes.

Voluptas inimica famæ. XVII.

Si famam ſeruare cupis, dum viuis, honeſtam,
Fac fugias animo, quæ ſunt mala gaudia vitæ.

Si cupis honeſtam tueri famam, noli amare voluptates inhoneſtas, nempe, gulæ, libidinis, & ſimilium.

Senem etiam delirum ne irriſeris. XVIII.

Cùm ſapias animo, noli irridere ſenectam:
Nam quicunque ſenex, ſenſus puerilis in illo eſt.

Cum per ætatem vigeat ingenium tuum, & animi vis, noli deridere ſenectutem, quæ minus animo valeat. Deſipiſcit enim omnis ſenex, & ad puerilem ſtultitiam redit. Ætatis igitur vitium ferendum, non ridendum eſt.

Opes fluxæ, ars perpetua. XIX.

Diſce aliquid; nam cum ſubitò fortuna recedit,
Ars remanet, vitâque hominis nõ deſerit vnquam.

Opes ſæpenumero ſubita fortuna eripit homini, veluti incẽdio, furto, bello, naufragio: verum ars eripi non poteſt. Hæc itaq; certiſſima poſſeſſio eſt, quæ ſemper & vbique te poſſit alere.

Mores ex verbis cogniti. XX.

Omnia perſpicito tacitus quæ quiſque loquatur,
Sermo hominum mores & celat & indicat idem.

Nulla res magis arguit & aperit vitam & ingenium hominis quàm illius oratio, hoc eſt certiſſimum animi ſpeculum. Igitur ſi vis hominem cuiuſmodi ſit cognoſcere, perpende tecum qualis ſit illius oratio. Sermo indicat mores hominis, ſi loquatur ex animo; & celat idem, ſi vel taceat vel diſſimulanter loquatur.

Ars vſu iuuanda. XXI.

Exerce ſtudium, quamuis perceperis artem.
Vt cura ingenium, ſic & manus adiuuat vſum.

Vt euaneſcunt diſciplinæ, niſi exercitatione confirmes: ſic artificium opere confirmandum erit, ne excidat.

Vitæ contemptus. XXII.

Multum ne cures venturi tempora fati.

Non timet is mortem, qui ſcit contemnere vitam.

Si vis liber eſſe à metu mortis, diſce vitam non magni facere. Et quemadmodum eleganter docet Ariſtoteles, nullius rei iucunda fruitio eſt, niſi quam aliquo modo contempſeris.

Diſcendum & docendum. XXIII.

Diſce, ſed à doctis: indoctos ipſe doceto.
Propaganda etenim rerum doctrina bonarum.

Diſce non à quouis, ſed ab his qui poſſunt docere. Rurſum quod ab alijs didiceris, id alijs impertire. Vtilium enim rerum ſcientia non eſt premenda, ſed per manus tradenda.

Bibendi ratio. XXIIII.

Hoc bibe quod poſſis, ſi tu vis viuere ſanus:
Morbi cauſa mali eſt homini quandoq; voluptas.

Ne biberis ſupra vires. Breuis enim illa bibendi voluptas ſæpenumero conciliat homini moleſtum & diuturnum morbum.

Ne damnes quod probaueris. XXV.

Laudaris quodcunq; palam, quodcunq; probâris,
Hoc vide ne rurſus leuitatis crimine damnes.

Leuis & inconſtans videberis, ſi quod aliquãdo coram multis laudaris, idem poſtea damnes. Quod ſi mutaſti ſententiam, fac ſileas. Fortaſſe pro Vide, legendum eſt fuge. Crimine, id eſt, ſuſpicione & cum vituperio.

Circumſpectus in vtraque fortuna, XXVI.

Tranquillis rebus quæ ſunt aduerſa caueto:
Rurſus in aduerſis melius ſperare memento.

Ne ſecurus ſis cum fortuna tranquilla eſt, ſed tẽpeſtatẽ caue: Rurſus cum fortuna ſæuit, animũ ſuſtine ſpe melioris fortunæ quæ ſucceſſura ſit. In ſecundis rebus timenda ſunt aduerſa, ne ſis ſupinus: in aduerſis ſperanda ſunt lætiora, ne deficias animo.

Studio creſcit ſapientia XXVII.

Diſcere ne ceſſes: curâ ſapientia creſcit:
Rara datur longo prudentia temporis vſu.

Iuxta Solonis ſententiam Oportet ſeneſcere ſemper aliquid addiſcentes. Nam (rara) hoc eſt ſingularis & eximia prudentia contingit (longo vſu) id eſt, diutina experientia ætatis. Quanquam mihi magis probatur hic vt ſit ſenſus: ſemper diſce; ſtudio

dio creſcit ſapientia. Nam pauci ſunt, qui prudentes euadunt experientia rerum: vel quia paucis contingit diu viuere, vel quia complures ſtultitiam non exuunt hac via. Certiſſima ac breuiſſima ad ſapientiam via eſt doctrina.

Parce laudandum. XXVIII.

Parce laudato; nam quem tu ſæpe probaris,
Vna dies, qualis fuerit, monſtrabit amicus.

Ne laudes amicum effuſius, cuius non feceris periculum: ſiquidem ille ſæpius abs te laudatus, vno aliquo die declarabit alium fuiſſe ſe, quam tu prædicaras.

Diſcere ne pudeat. XXIX.

Ne pudeat, quæ neſcieris te velle doceri.
Scire aliquid laus eſt: pudor eſt nil diſcere velle.

Quidam ſtulto quodam pudore malunt ſemper neſcire, quam ſemel diſcere: cum ſcire pulchrum ſit, & pudendum nihil velle diſcere: ergo honeſtum velle.

Rebus vtendum ad ſobrietatem. XXX.

Cum Venere & Baccho lis eſt, & iuncta voluptas.
Quod lautum eſt animo cōplectere, ſed fuge lites.

Excerpe quod ineſt boni: fuge quod adiūctum eſt mali. Exhilarat potatio, diſcutit curas, vtere hac cōmoditate: ſed rurſus ebrietas incitat ad iurgia, hæc caue. Item Venus delectat: ſed habet ſua iurgia. Ama igitur abſq; diſſidiis,

Triſtibus & tacitis non fidendum. XXXI.

Demiſſos animo ac tacitos vitare memento:
Qua flumen placidum eſt, forſan latet altius vnda.

Triſtes ac tacitos vita, videtur enim aliquid magni mali moliri. quemadmodū cauendum eſt flumen ea parte qua tranquillū eſt, nam illud profundiſſimum eſſe ſolet. Ita Cæſar magis metuebat Brutum & Caſſium, pallidos ac tacitos, quā Antonium ebrium.

Sors ſorti conferenda. XXXII.

Cum tibi diſpliceat rerum fortuna tuarum,
Alterius ſpecta quo ſis diſcrimine peior.

Quoties tædet te tuæ ſortis, cōfer eam cum aliorum fortunis: & videbis te nihilo peiorem, hoc eſt, infeliciorem multis.

Vltra vires nihil aggrediendum. XXXIII.

Quod potes id tenta:nam littus carpere remis,
Tutius eſt multo quàm velum tendere in altum.

Aggredere tuta magis quam magna. Tutius enim te nauigare iuxta littus,& remis uti,quã paſſis velis periclitari in fluctibus. Nec enim omnibus fauent venti fortunæ.

Cum iuſto inique non contendendum. XXXIIII.

Contra hominem iuſtum praue contendere noli.
Semper enim deus iniuſtas vlciſcitur iras.

Noli praue,hoc eſt malicioſe & data opera ac peruerſe, cõtẽdere cũ homine iuſto. Nam Deus nunquam hoc relinquit inultũ.

Fortuna vtraque æque ferenda. XXXV.

Ereptis opibus noli gaudere mœrendo.
Sed gaude potius,tibi ſi contingat habere.

Si diuitiæ contingant gaude,ſi ereptæ fuerint, noli te cruciare, ſed tunc vtere philoſophia. Neque enim tantũ boni habent,vt ſit admodum dolendum ſi perierint,neq; rurſus tantum mali,vt non ſint libẽter accipiendæ,ſi forte cõtigerint. Conſtat carmẽ eſſe deprauatũ. Arbitror legẽdum, Noli mœrere querendo. Porro querendo non eſt a quæro,ſed a queror deponenti verbo.

Ab amico quid ferendum. XXXVI.

Eſt iactura grauis,quæ ſunt amittere damnis.
Sunt quædam quæ ferre decet patienter amicum.

Si verbulo lædat amicus ferendum eſt. At dãna rerum nemo poteſt æquo animo ferre. In his igitur cauendum, ne lædamus amicum.

Tempori non confidendum. XXXVII.

Tempora longa tibi noli promittere vitæ,
Quocũq; ingrederis ſequitur mors corporis vmbra.

Nemo poteſt ſibi longæuitatẽ promittere:cum mors hominẽ (quocunque eat) non aliter inſequatur,quam vmbra corpus. Fortaſſe legendum, Corpus vt vmbra.

Deus quibus placandus. XXXVIII.

Thure deum placa,vitulum ſine creſcat aratro:
Ne credas placare deum dum cæde litatur.

Non gaudet Deus morte pecudum, ergo thure litandum eſt illi: hoc eſt,re innoxia,& minimi ſũptus. At hodie plerique Chriſtia-

norum,

norum, licet apud hos ſublatus ſit mos immolandi pecudes, tamẽ Deũ ac diuos ſibi tantum non deuinctos eſſe putant, ſi eis gẽmas, aurũ, argentũ, ſerica ſuſpẽderint, vel oſtentanda tantum, vel in luxum paucorum vertẽda: immemores hæc ſemper a ſanctis fuiſſe contempta, & ſi forte obtigerunt, in egentium vſus fuiſſe effuſa.

A potentioribus læſus diſſimula. XXXIX.

Cede locum læſus fortunæ, cede potenti.
Cedere qui potuit, prodeſſe aliquando valebit.

Qui rem habet cum proceribus, quoniam prodeſſe poſſunt in multis, neceſſe eſt aliquando muſſet iniurias, id eſt tacitus ferat. Lædunt enim aliquando potentes & tyrannidem exercent. Hic igitur prudens illis debet cedere, vt poſtea per illos ſuis prodeſſe poſſit. Nam ſi reſiſtens reddiderit eos hoſtes, nec ſibi, nec ſuis prodeſſe poterit.

Caſtiga teipſum. XL.

Cum quid peccaris, caſtiga te ipſe ſubinde.
Vulnera dum ſanas, dolor eſt medicina dolori.

Vbi ſenſeris te alicubi peccaſſe, ſtatim pœnas ſumito de teipſo & noli tibi ignoſcere: teipſum obiurga, tibi ipſi laboris aliquid indicito. Nam vt in ſanandis vulneribus dolor dolore ſanatur, ſiquidem ne doleat vulnus infundis acria, quæ mordent: ſic iſta reprehenſio tametſi amara eſt, tamen medetur vitio animi.

Amicus mutatus non vituperandus. XLI.

Damnaris nunquam poſt longum tẽpus amicum.
Mutauit mores: ſed pignora prima memento.

Si is, cum quo tibi fuit diutina conſuetudo forte mutatis moribus alius eſſe cœperit, hoc debes tribuere veteri neceſſitudini, ne vituperes eum, etiamſi non eſt dignus qui ametur.

Beneficiorum collatio attendenda. XLII.

Gratior officiis quo ſis mage charior, eſto:
Ne nomen ſubeas, quod dicitur officiperda.

Vt ſis charus omnibus, eſto gratus (officijs) id eſt beneficijs & bene meritis. Inuiſum enim apud omnes eſt nomen officiperdæ: Sic enim vocant eum, in quem collatum officium perditur. Nihil enim tam perit atq; id quod confertur in ingratum.

Suſpitionem tolle. XLIII.

Suſpectus caueas, ne ſis miſer omnibus horis:

Nam timidis & ſuſpectis aptiſſima mors eſt.

Qui ſibi fingit periculum is nunquam non miſer viuit. Nihil igitur huic aptius, quam mors, quandoquidem non poteſt iucundè viuere. Suſpectus, hic accipit actiuè pro ſuſpicioſo.

Humanitas erga ſeruos. xliiii.

Cum fueris ſeruos proprios mercatus in vſus,
Et famulos dicas, homines tamen eſſe memento.

Sic vtare ſeruis tuis licet emptitijs, vt memineris homines eſſe non pecudes. Quod empti ſunt, fortunæ fuit, quod homines ſunt, in hoc tibi ſunt pares.

Occaſionem rei commodæ, nè prætermittas. xlv.

Quam primum rapienda tibi eſt occaſio prima;
Ne rurſus quæras, quæ iam neglexeris ante.

Occaſio, quam ante dixit frontem habere capillatam, ſtatim eſt arripiēda, ne ſi ſe ſubduxerit fruſtra quæras poſtea, quā prius contempſeras.

Non lætandum de repentino obitu. xlvi.

Morte repentina noli gaudere malorum.
Fœlices obeunt, quorum ſine crimine vita eſt.

Si mali ſubito moriātur, dolendum magis eſt, quam gaudendum. Gaudendum potius in morte bonorū, quorum mors fœlix eſt. vel ſic; Si videris malos ſubito tolli, noli gaudere. Contingit idē bonis & innocentibus, vt intelligas hoc caſu accidere, non vindicta numinis.

Pauper ſimulatum vitet amicum. xlvii.

Quum coniux tibi ſit, nec res, & fama laboret;
Vitandum ducas inimicum nomen amici.

Si pauper habueris vxorem quæ laboret fama, hoc eſt de qua homines male loquuntur, (ducas) id eſt, exiſtimes, nomen amici vitādum eſſe, vtpote inimicum famæ tuæ: videris enim proſtituere vxorē hoc prætextu, & hoc nomine diuites pauperum vxores captant. tametſi poteſt & alius eſſe ſenſus, nimirum hic. Si tibi ſit vxor ſatis lauta famaq; ſecunda, noli te dare in familiaritatem potentum, ne quid labis vxori tibique contrahas.

Iuge ſtudium. xlviii.

Cum tibi contingat ſtudio cognoſcere multa:
Fac diſcas multa, & vites neſcire doceri.

Quo plura didiceris, hoc plura ſtude cognoſcere, ne videaris indocilis vllius rei.

Breuitas memoriæ amica. XLIX.

Miraris verbis nudis me ſcribere verſus?
Hos breuitas ſenſus fecit coniungere binos.

Sententia nudis verbis explicanda eſt. Melius enim meminimus quæ breuia ſunt. Idcirco nudis verbis ſingula præcepta ſingulis diſtichis complecti voluit, vt apertior eſſet & breuior.

DICTA SAPIENTVM E GRÆCIS, vt habebantur, à neſcio quo Græculo vtcunque collecta, vel conficta potius, Eraſmo interprete.

PERIANDRI CORINTHII.

Omnibus placeto. *Bona res quies.*
Periculoſa temeritas.
Semper voluptates ſunt mortales, honores autem immortales.
Amicis aduerſa fortuna vtentibus idem eſto.
Lucrum turpe, res peſſima. *Quidquid promiſeris, facito.*
Infortunium tuum celato, ne voluptate afficias inimicos
Veritati adhæreto. *Age quæ iuſta ſunt.*
Violentiam oderis. *Principibus cede.*
Voluptati tempera. *A iure iurando abſtine.*
Pietatem ſectare. *Laudato honeſta.*
A vitijs abſtine. *Beneficium repende.*
Supplicibus miſericors eſto. *Liberos inſtitue.*
Sapiētum vtere conſuetudine. *Litem oderis.*
Bonos in pretio habeto. *Audi, quæ ad te pertinent.*
Probrum fugito. *Reſponde in tempore.*
Ea facito quorum non poſſit pœnitere. *Ne cui inuideas.*
Quod iuſtum eſt imitare. *Oculos moderare.*
Bene meritos honora. *Spem foue.*
Calumniam oderis. *Affabilis eſto.*
Cum erraris, muta conſilium. *Diutinam amicitiam cuſtodi.*
Omnibus teipſum præbe. *Concordiam ſectare.*
Magiſtratus metue. *Ne loquaris ad gratiam,*

Ne tempori credideris.
Teipſum ne negligas.
Seniorem reuerere.
Mortem oppete pro patria.
Ne quauis de re doleas.
Ex ingenuis liberos crea.
Parcito tanquam immortalis: Sperato tanquam mortalis.
Ne efferaris gloria.
Arcanum cela.
Cede magnis.
Opportunitatem expecta.
Mortalia cogita.
Largire cum vtilitate.
Ne prior iniuriam facias.
Dolorem fuge.
Mortuum ne rideto.
Amicis vtere.
Conſule inculpatè.
Delecta amicos.

BIANTIS.

In ſpeculo teipſum contemplare, & ſi formoſus apparebis, age quæ deceant formam: ſin deformis, quod in facie minus eſt, id morum penſato pulchritudine.

De numine ne male loquare; quid ſit autem, auſculta.
Audito multa, loquere pauca.
Prius intellige, & deinde ad opus accede.
Ne ob diuitias laudaris virum indignum.
Perſuaſione cape, non vi.
Compara in adoleſcentia quidem modeſtiam, in ſenectute vero ſapientiam.

PITTACI MITYLENÆI.

Quæ facturus es, ea ne prædixeris: fruſtratus enim rideberis.
Depoſitum redde.
A familiaribus in minutis rebus læſus, feras.
Amico ne maledixeris.
Inimicum ne putes amicum.
Vxori dominare.
Quæ feceris parentibus, eadem à liberis expecta.
Deſidioſus ne eſto.
Inter amicos ne ſis iudex.
Ne contende cum parentibus, etiam ſi iuſta dixeris.
Ne geras imperium priuſquam parere didiceris.
Inſortunatum ne irriſeris.
Ne lingua præcurrat mentem.
Quæ fieri non poſſunt, caue concupiſcas.
Ne feſtinaueris loqui.
Legibus pare.
Noſce teipſum.
Ne quid nimis.
Ante omnia venerare numen.
Parentem reuerere.
Audito libenter.
Voluptatem coerce.
Inimicitiam ſolue.

Vxorem

Vxorem ducito ex æqualibus: ne ſi ex ditioribus duxeris, dominos tibi pares, non affines.

CLEOBVLI LYNDII.

Ne ſis vnquam elatus.
Libros reuolue.
Iuſte iudicato.
A maledicentia temperato.
Parentes patientia vince.
Inferiorem ne reÿcias.

Domus curam age.
Liberos tibi chariſſimos erudi.
Bonis benefacito.
Suſpicionem abÿcito.
Beneficÿ accepti memento.
Aliena ne concupiſcas.

Ne teipſum præcipites in diſcrimen.
Res amici diligas & perindeſerues vt tuas.
Quod oderis, alteri ne feceris.
Ne cui miniteris: eſt enim muliebre.
Citius ad infortunatos amicos, quam fortunatos proficiſcere.
Lapis auri index: aurum hominum. Noto nihil pretioſius.
Mendax calumnia vitam corrumpit:
Mendaces odit quiſquis prudens ac ſapiens.

CHILONIS LACEDAEMONII.

Noſce teipſum.
Temperantiam exerce.
Tempori parce.
Multitudini place.
Moribus probatus eſto.
Oderis calumnias.

Ne cui inuideas mortalia.
Turpia fuge.
Iuſte rem para.
Sapientia vtere.
Ne quid ſuſpiceris.
Ne fueris oneroſus.

SOLONIS ATHENIENSIS.

Deum cole.
Amicis ſuccurre.
Veritatem ſuſtineto.
Legibus pareto.
Iracundiæ moderare.
Nullos odio proſequitor.

Parentes reuerere.
Nemini inuideto.
Ne iurato.
Cogita quod iuſtum eſt.
Virtutem laudato.

THALETIS MILESII.

Principem honora.
Similis tui ſis.
Quod adeſt boni conſulito.
Gloriam ſectare.
Pacem dilige.
Suſurronem ex ædibus eÿce.

Amicos probato.
Nemini promittito.
A vitiis abſtineto.
Vitæ curam age.
Laudatus eſto apud omnes.

DICTA

DICTA SAPIENTVM EX AVSONII carmine. atque in his extrema ſententia ferè ſemper eſt gemina, & diſticho comprehenditur.

PERIANDRI, Carmine Phaleucio.

Nunquam diſcrepat vtile à decoro.
Id eſt, nihil vtile quod non honeſtum.
Plus eſt ſolicitus, magis beatus.
Id eſt, quo quiſque ditior, hoc magis ſolicitus viuit.
Mortem optare malum, timere peius.
Miſer eſt, qui tædio vitæ mortem optat. Sed miſerior, qui ſemper timet mortem.
Faxis vt libeat, quod eſt neceſſe.
Quod neceſſe eſt facere, fac vt libenter facias.
Multis terribilis, caueto multos.
Quem multi timent, is multos timeat neceſſe eſt.
Si fortuna tonat, caueto mergi:
Si fortuna iuuat, caueto tolli.
Ne extollaris fortunæ proſperitate. In rebus aduerſis ne frangaris animo.

BIANTIS, Carmine Heroico.

Quænam ſumma boni? mens quæ ſibi conſcia recti.
Id eſt, quid optimum? Animus bene ſibi conſcius.
Pernicies homini quæ maxima? ſolus homo alter.
Id eſt, homini maxima pernicies eſt ab homine.
Quis diues? qui nil cupiat. Quis pauper? auarus.
Diues eſt, non qui multa poſſidet, ſed qui ſua ſorte contẽtus eſt. Auarus omnis pauper eſt, qui quod habet non habet.
Quæ dos matronis pulcherrima? vita pudica.
Mulier etiam pauper indotata non eſt, ſi caſta eſt.
Quæ caſta eſt? de qua mentiri fama veretur.
Caſta non eſt de quæ fama turpiter loquitur.
Quod prudentis opus? cum poſſit, nolle nocere.
Quod ſtulti proprium? non poſſe, & velle nocere.
Proprium prudentis eſt, etiam dum poſſit, nolle tamen vlciſci. Malus etiam cum non poſſit, optat tamen lædere.

PITTACI

PITTACI, *Carmine Iambico trimetro.*

Loqui ignorabit, qui tacere neſcit.

Eiuſdem eſt artis, rectè tacere, & rectè loqui.

Bono probari malo, quam multis malis.

Non refert quam multi laudent te, ſed quales. Nam ab improbis laudari, vituperari eſt.

Demens ſuperbis inuidet fœlicibus.

Stultitiæ eſt cruciari fœlicitate malorum, quaſi in vulgaribus bonis ſit ſita fœlicitas.

Demens dolorem ridet infœlicium.

Æquè ſtultum eſt gaudere calamitate malorum, quaſi non & ante fuerint infœlices.

Pareto legi, quiſquis legem ſanxeris.

Quod alijs præſcripſeris ipſe, ſeruato.

Plures amicos re ſecunda compares.

Paucos amicos rebus aduerſis probes.

Proſpera fortuna conciliat multos amicos: At renitente fortuna pauci manent, ſed ſinceri.

CLEOBVLI, *Carmine Aſclepiadeo.*

Quanto plus liceat, tantò libeat minus.

Quo potentior es, hoc magis caue ne quid pecces: & quo plus tibi permittunt homines ob principatum, hoc ipſe minus permittas tibi.

Fortunæ inuidia eſt immeritus miſer.

Cum bonis malè eſt, fortunæ imputatur, cum ea ſæpe magnatum ſit culpa.

Fœlix criminibus nullus erit diu.

Fœlicitas malè parta non eſt diuturna.

Ignoſcas aliis multa, nihil tibi.

In alios lenis eſto, in te ipſum ſeuerus.

Parcit quiſque bonis, prodere vult bonos.

Qui bonos viros tradit in manus bonorum is ſeruat, perditque quos prodit. Quanquam ſuſpicor legendum,

Parcit quiſque bonis, perdere vult malos.

Vt ſit ſenſus. Qui malos ac nocentes afficit ſupplicio, is miſeretur bonorum & innocentum, quos ab horum violentia liberat. Et quiſque, poſitum eſt pro quiſquis.

Maiorum meritis gloria non datur.

Turpis

Turpis ſæpe datur fama minoribus.

Laus parentum non tribuitur poſteris, At probra parentum ſæpe obyciuntur liberis.

CHILONIS, CARMINE CHORIAMBICO, ex choriambicis tribus & Amphibracho, uidetur Sotadicum.

Nolo minor me timeat, deſpiciatque maior.

Sic eſt moderanda vitæ ratio, vt nec inferioribus ſis formidini, quod eſt tyrannicum: nec ſuperioribus contemptui, quod eſt abiectæ fortunæ.

Viue memor mortis, immemor vt ſis ſalutis.

Sic fuge turpia, quaſi hodie moriturus: Sic cura honeſta ſtudia, quaſi ſemper victurus. Quãdo hic verſus deprauatus eſt, ſuſpicor ita legendum;

Viue memor mortis, vt ſis memor & ſalutis. Aut ſic,

Viue memor mortis, ne ſis immemor & ſalutis.

Triſtia cuncta exuperes, aut animo, aut amico.

In rebus aduerſis, aut amici conſuetudine falle mœrorem, aut animo te ſuſtine.

Tu bene ſi quid facias, non meminiſſe fas eſt.

Benefacta tua prædicent aly.

Grata ſenectus homini quæ parilis iuuentæ.

Illa iuuentus gratior, quæ ſimilis ſenectæ.

Florida ſenectus ſimillima eſt adoleſcentiæ. Moroſa iuuentus ſimillima eſt ſenectuti.

SOLONIS, CARMINE Trochaico.

Dico tunc vitam beatam, fata cum paracta ſunt.

Nemo beatus, niſi qui fœliciter obierit diem.

Par pari iugato coniux, diſſidet quod impar eſt.

Firmiſſima eſt amicitia, quæ inter pares coit.

Non erunt honores vnquam fortuiti muneris.

Honos virtutis eſt præmium, non munus fortunæ.

Clam coarguas propinquum, ſed palàm laudaueris.

Amicum laudato palàm, ſed errantem occultè corrige.

Pulchrius multo parari quam creari nobilem.

Clarior eſt nobilitas, quam ipſe tuis virtutibus tibi pararis, quam

quàm quæ ex maiorum imaginibus contingit.

Certa ſi decreta ſors eſt, quid cauere proderit?

Siue ſunt incerta cuncta, quid timere conuenit?

Si fatum vitari non poteſt, quid prodeſt præſciſſe? Sin incertum, ſtultum timere, quod, an euenturum ſit, neſcias.

THALETIS, Verſu Pentametro.

Turpe quid auſurus, te ſine teſte time.

Quod apud alium puderet facere, ne ſolus quidem auſis facere, veluti te ipſo teſte.

Vita perit, mortis gloria non moritur.

Etiam poſt mortem viuet gloria benefactorum.

Quod facturus eris, dicere ſuſtuleris.

Sile, ſi quid eſt in animo facere, ne quis impediat.

Crux eſt, ſi metuas, uincere quod nequeas.

Auget ſibi moleſtiam, qui timet quod vitari non poteſt.

Cum vere obiurgas, ſic inimice iuuas.

Preſtat vere carpi ab inimico, quam falsò laudari ab amico.

Nil nimium, ſatis eſt, ne ſit & hoc nimium.

Ne quid nimis: Nam modus omnibus in rebus eſt optimus.

SEQVVNTVR MIMI PVBLIANI

ab Eraſmo caſtigati & elucidati.

ERASMVS ROTEROD.

Lectori. S. D.

IN hos deprauatiſſime ſcriptos reperi cõmentariolos, lõge prodigioſiores, quàm in Catonem, qui neq; cælũ neq; terram attingerent, & tamẽ accuratiſſime depictos, ceu rem ſacrã. O ſeculum illud infælix. Sunt pleriq; ſenarij Iambici, ſed Latinæ Comœdiæ libertatem non fugientes: ſi quod diuerſum genus inciderit, annotabimus. Cæterum qui ſcire volet à quàm portentoſis mẽdis hos Mimos vindicauerimus, is conferat cum his, quos ante noſtram editionem habebant vulgati codices. Vale lector, & fruere.

ALienum eſt omne, quicquid optando euenit.

Senſus eſt, Id quod noſtro ſtudio paratur, vere noſtrũ eſt: quod votis contingit, alienum eſt, nempe quod fortuna poſſit eripere.

Ab alio expectes, alteri quod feceris.

Qualis fueris in alios, tales alij futuri ſunt in te.

Animus vereri qui ſcit,ſcit tutò aggredi.

Qui intelligit periculum, is nouit cauere periculum:Te meritas autem periculoſè rem aggreditur,quia neſcit timere.

Auxilia humilia firma conſenſus facit.

Concordia fortia facit etiam quæ ſunt imbecilla,contra diſcordia maximas opes debilitat.

Amor animi arbitrio ſumitur,non ponitur.

Nobis in manu eſt,non incipere amare : vbi cœperis; iam illi ſeruus es,nec potes excutere cum velis.

Aut amat, aut odit mulier : nihil eſt tertium.

Mulier nimis eſt vehemens in vtramq; partem, animal affectibus obnoxium.Quanquam huiuſmodi viros etiam non paucos reperias,nimis in vtramque partem vehementes.

Ad triſtem partem ſtrenua ſuſpitio.

Qui parum ſunt fœlices, magis laborant ſuſpitione. Vel ſic; Suſpitio plerunque vergit in partem deteriorem. Strenua hic, citam ac propenſam ſignificat.

Ames parentem,ſi æquus eſt:aliter feras.

Bonum parentem ama:difficilem tolera, vel ob hoc, quia pater eſt.Æquus, dixit pro commodo & humano.

Aſpicere oportet,quod poſſis deperdere.

Serua quod nolis perire:Oculus autem,hoc eſt, præſentia domini,optimus rei cuſtos.

Amici vitia ſi feras,facis tua.

Tibi imputabitur,quicquid peccat amicus,cum nõ admoneas.

Aliena homini ingenuo acerba eſt ſeruitus.

Alijs ſeruire durum eſt ei,qui liber ſit natus,alijs & imperare (ſolitus.

Abſentem lædit, cum ebrio qui litigat.

Mens enim ebrii,non adeſt cum qua loquen dum eſt;Itaque perinde eſt,ac ſi non adeſſet ipſe.

Amans iratus multa mentitur ſibi.

Multa enim conſtituit in animo, quæ non præſtat poſteà. Egone illam,quæ me? quæ illum?

Auarus ipſe miſeriæ cauſa eſt ſuæ.

Nam ſua ſponte & volens pauper eſt.

Amans quid cupiat,ſcit;quod ſapiat, non videt.

Amans ſine iudicio cupit,nec expendit,ſalubre ſit, an perniciaſum,id quod cupit.

Amans

Amans quod ſuſpicatur vigilans, ſomniat.

Qui amant, ipſi ſomnia fingunt, & inani ſpe ſibi blandiuntur.

Ad calamitatem qui libet rumor valet.

Triſtia facile ſparguntur in vulgus, quæ recta ſunt & honeſta vix creduntur.

Amor extorqueri non poteſt, elabi poteſt.

Amor non poteſt ſubitò vique expelli: ſed paulatim poteſt elabi.

Ab amante lacrymis redimas iracundiam.

Amans iratus lacrymis placatur.

Aperte mala cum eſt mulier, tum demum eſt bona.

Fucatum & fraudulentum eſt animal mulier, eoque minime noxia cum palam eſt mala. Indicat nullam eſſe bonam.

Auarum facilè capias, vbi non ſis idem.

Auarum non poteſt ferre auarus. Vel; Facilè fallas auarum, niſi ſis idem quod ille eſt, id eſt, auarus & ipſe.

Amare & ſapere, vix Deo conceditur.

Non eſt eiuſdem, amare, & ſanæ mentis eſſe. Perinde quaſi velis cum ratione inſanire, quemadmodum habet Terentius.

Auarus niſi cum moritur, nihil recte facit.

Etenim cum moritur, tum demum permittit alios opibus frui.

Aſtute dum celatur, ſe ætas indicat.

Senectus celari non poteſt. Niſi forte ſic legendum eſt: Aſtu crimen celatum ætas indicat. Tempus enim aperit omnia.

Auarus damno potius quam ſapiens dolet.

Sapiens non cruciatur damnis rerum, ſed is qui magni facit pecuniam.

Auaro quid mali optes, niſi vt viuat diu?

Propterea quod miſerrime viuat: Summum igitur malum optat auaro, qui optat ei diutinam vitam.

Animo dolenti nil oportet credere.

Quandiu doles, ne quid tibi ipſi fidas. Nihil enim ſani ſuadet dolor: expecta donec reſideat ægritudo, tum ſtatue quid velis loqui aut facere.

Alienum nobis, noſtrum plus aliis placet.

Suæ quemque ſortis pœnitet: Aliena miratur, verbis duntaxat: Cæterum ſi ad rem ventum ſit, pauca velit cum aliis commutare.

Amare

Amaro iuueni fructus eſt, crimen ſeni.

Amor voluptas eſt in iuuene, ſcelus in ſene, non voluptas.

Anus cum ludit, morti delicias facit.

Anum vicinam morti non decet luſus: videtur enim mortem delectare velle.

Amoris vulnus idem qui ſanat facit.

Deſiderij vulnus ſanat idem qui facit, ſi ſui copiam faciat. Alluſit ad Telephi fabulam.

Ad pœnitendum properat, cito qui iudicat.

Ne ſtatim pronunties. Nam præcipitati iudicij ſæpe pœnitet.

Amicos res optimæ parant, aduerſæ probant.

Et hoc carmen deprauatum eſt, forte legendum: Amicum optimæ res parant, triſtes probant. Secunda fortuna cõciliat amicos: aduerſa explorat, ficti ſint an veri.

Aleator quanto in arte eſt melior, tanto eſt nequior.

Hoc eſt carmen Trochaicũ. In mala re quò magis excellis tanto ſceleratior es. Veluti miles quò melior eſt, hoc vir nequior.

Arcum intentio frangit, animum remiſſio.

Arcus frangitur, ſi nimium tendas. Animi vires augentur exercitatione, otio franguntur.

Bis eſt gratum, quod opus eſt, vltro ſi offeras.

Beneficium precibus extortum magnam gratiæ partem perdit. Quod vltro oblatum eſt, id gratum.

Beneficium dare qui neſcit, iniuſtè petit.

Non debet vti beneficijs aliorum, qui ipſe nemini benefacit.

Bonum eſt, fugienda aſpicere alieno in malo.

Idem Plautus. Fœliciter ſapit qui alieno periculo ſapit. Quid tibi ſit fugiendum, id diſcas non tuo malo, ſed ex aliorum malis exemplum ſumito.

Beneficium accipere, libertatem vendere eſt.

Fœlicius eſt dare, quam accipere: perdit enim libertatem, quiſquis vtitur alterius beneficio.

Bona nemini hora eſt, vt non alicui ſit mala.

Nulla fortuna ſecunda eſt, quæ non alicuius malo contingat.

Bis cuique mori eſt, alterius arbitrio mori.

Mortem naturalem æquiore animo ferunt homines, adactam grauiùs.

Beneficia plura recipit, qui ſcit reddere.

Ingratis nemo plura committit. Quos experimur gratos, in hos maiora conferimus.

Bis peccas, cum peccanti obſequium accommodas.

Nam & illum adiuuas, & te eiuſdem malefacti reum facis.

Bonus animus læſus, grauius multo iraſcitur.

Lenis amicus cum incandeſcit, vehementius commouetur.

Bona mors eſt homini, vitæ quæ extinguit mala.

Miſeris mors eſt optanda quoq; vt quæ finem adferat malorum.

Beneficium dando accepit qui digno dedit.

Hunc verſum nominatim citat Aulus Gellius inter Mimos Publianos.

Blanditiâ non imperio fit dulcis Venus.

Iucundum eſt, cum ex animo quis redamatur, non cum extorquetur mulieris obſequium.

Bonus animus nunquam erranti obſequium accommodat.

Qui probus eſt ipſe nunquam alteri peccanti aſſentitur.

Beneficium ſe dediſſe, qui dicit, petit.

Commemoratio beneficij dati, eſt repoſcentis gratiã.

Coniunctio animi maxima eſt cognatio.

Arctius alligat mutua beneuolentia quam affinitas ſanguinis.

Forte verſiculus hic ita legendus eſt;

Beneuolus animus maxima eſt cognatio.

Nam & hoc modo carmen conſtat, & in hac litera nempe. B. *reperiebatur.*

Beneficium ſæpe dare docere eſt reddere.

Qui ſæpius bene meretur de aliquo, is prouocat ad gratitudinem quadam pertinacia benefaciendi.

Bonitatis verba imitari maior malitia eſt.

Qui malus eſt & bene loquitur, is pluſquam malus eſt.

Bona opinio homini tutior pecunia eſt.

Tutius eſt habere bonam famam quam diuitias.

Bonum tametſi ſupprimitur, non extinguitur.

Veritas & iuſtitia premi poteſt ad tempus, ſed emergit poſtea.

Bis vincit, qui ſe vincit in victoria.

Qui moderatè vtitur victoria, is vincit, primùm hoſtem, deinde animum.

Benignus etiam dandi cauſam cogitat.

Qui liberalis eſt, non expectat vt rogetur, ſed vltro quærit occaſio-

occaſionem largiendi.

Bis interimitur, qui ſuis armis perit.

Magis nobis dolet calamitas, cuius ipſi miniſtrauimus occaſionem. Veluti ſi quis hominem euehat ad magiſtratum, à quo poſtea ſubuertatur.

Bene dormit qui non ſentit quàm malé dormiat.

Cùm abeſt ſenſus mali, nihil eſt mali. Veluti ſi quis alto ſomno obrutus, non ſentiat incommoditatem ſtrati.

Bonorum crimen eſt officioſus miſer.

Si calamitoſus eſt, qui rectè viuit, hoc imputatur virtuti cui dicunt aduerſari fortunam. Vel ſic: Quum eget neceſſariis vir probus, in dedecus vergit bonorum virorum, qui virtuti nō habeant honorem.

Bona fama in tenebris proprium ſplendorem obtinet.

Decus rectè factorum non poteſt obſcurari: lucet enim in ipſo pectore, ſi non reſpondet opinio populi.

Bene cogitata ſi excidunt, non occidunt.

Quod rectè propoſueris, etiam ſi ad tempus excidit animo, tamen non omnino perit.

Bene perdit nummos, iudici cùm dat nocens.

Qui corrumpit iudicem pecunia, cum ſit nocens, perdit eam, ſed ſuo bono: Proinde bene perdit.

Bonis nocet, quiſquis pepercerit malis.

Fit iniuria bonis, cum impunitas datur malis. Pauciores enim boni futuri ſunt, ſi liceat impunè malos eſſe.

Bono iuſtitiæ proxima eſt ſeueritas.

Seueritas enim eſt iuſtitia rigidior & exactior, vergens tamen ad clementiam.

Bonum apud virum citò moritur iracundia.

Apud malos viros ira tardiſſimè ſeneſcit, apud bonos citò.

Bona turpitudo eſt, quæ periculum indicat.

Aut ſic, quæ periculū vindicat. Satius eſt pudere, quam pigere. Pudor vtilis, per quem arcemur ab his quæ periculosè fecerimus.

Bona comparat præſidia miſericordia.

In alios miſericors, meretur vt in ipſum fauentes ſint alij, ſi quid aduerſi inciderit.

Bonarum rerum conſuetudo peſſima eſt.

Vileſcit quod conſuetum eſſe cœperit. Bonis rebus nihil debet eſſe

carius. Carum eſt autem, quod rarum eſt.

Beneficium dignis vbi das, omnes obligas.

Virtuti enim datur non homini. Et tuo beneficio bonus in cæteros omnes vtitur.

Crudelis in re aduerſa eſt obiurgatio.

Conſolandus eſt amicus, non obiurgandus in rebus afflictis.

Cauendi nulla eſt demittenda occaſio.

Nunquam ſatis caueris. Aliquando nocendi eſt omittenda occaſio, cauendi nunquam.

Cui ſemper dederis, vbi neges, rapere imperas.

Qui aduenerit ſemper accipere, is putat iam ſibi deberi quod datur, adeò vt ſi negaris, paratus ſit eripere vi. Hoc ad magnates peculiariter attinet.

Crudelem medicum intemperans æger facit.

Aegroti intemperantia facit, vt medicus cogatur ad duriora remedia deſcendere, nempe ſectionem, aut vſtionem, & ſimilia.

Cuius mortem amici expectant, vitam oderunt.

Eius vita fuerit inuiſa oportet, cuius amici mortem optant.

Cum inimico nemo in gratiam citò redit.

Non eſt ſtatim fidendum inimico. Facile diſſoluitur beneuolentia, at non facile ſarcitur. Et ira omnium tardiſſimè ſeneſcit.

Citius venit periculum quod contemnitur.

Magis nocet periculum his qui negligunt quàm qui cauent.

Caſta ad virum matrona parendo impetrat.

Pudica vxor hoc impetrat obſequio ſuo, vt quicquid velit faciat maritus, & magis impetrat cùm obſequitur, quàm cũ exigit.

Citò ignominia fit, ſuperbi gloria.

Arrogantiam ſemper ſequitur infamia : & qui inſolenter vtitur gloriâ, incidit in ignominiam.

Conſilio melius vincas, quàm iracundiâ.

Ira præceps eſt, prudentia ſedata. Hac citiùs efficies quæ voles quàm violentiâ & ferociâ.

Cuiuis dolori remedium eſt patientia.

Omnis dolor lenitur patientia. Alia alijs malis ſunt remedia : at patientia commune eſt malorum omnium lenimentum.

Cum vitia proſunt, peccat qui rectè facit.

Cum expedit eſſe malos, tum nocet eſſe bonos. Et cum præmium eſt malefactis, tum benefactis pœna eſt.

 Contemni

Contemni eſt leuius, quàm ſtultitia percuti.

Satius eſt contemni ob virtutem quam ſtultum quid agere.

Comes facundus in via pro vehiculo eſt.

Et hic verſus citatur ab Aulo Gellio. Iucundus confabulator facit, vt non ſentias viæ tædium, perinde ac ſi vehiculo porteris.

Citò improborum læta in perniciem cadunt.

Non eſt diuturna malorum fœlicitas,

Crimen relinquit vitæ, qui mortem appetit.

Videtur accuſare vitam ſuam, qui mortem appetit.

Cui plus licet quàm par eſt, plus vult quam licet.

Hunc verſiculum adſcripſi ex Gellio. Cui plus permittitur, quam æquum eſt, is plus ſibi ſumit quam oportet. Hoc conuenit in tyrannos & vxores.

Diſcipulus eſt prioris, poſterior dies.

Quotidiana rerum experientia reddimur prudentiores.

Damnare, eſt obiurgare, cum auxilio eſt opus.

Cum amicus afflictus eget auxilio, tum obiurgare non eſt officioſum ſed damnare eſt. Primùm eximendus eſt calamitati, poſtea obiurgandus, quod ſua culpa in eam inciderit.

Diu apparandum eſt bellum, vt vincas celerius.

Qui in aggrediendo nimium properant, aliquando tradius conficiunt. Mora in apparando non diſpendium eſt, ſed lucrum ad negotium citò conficiendum.

Dixeris maledicta cuncta, quum ingratum hominem dixeris.

Ingratitudo omnia vitia in ſe complectitur, nullum igitur conuitium dici poteſt contumelioſius. Verſus eſt Trochaicus.

De inimico ne loquare malum, ſi cogites.

Si cogites nocere inimico, caue loquaris male. cauebit enim ille. Stultum eſt igitur maledicere. Nam ſi amicus eſt, inique facis: ſin inimicus, minus illi nocebis.

Deliberare vtilia, mora tutiſsima eſt.

Tutiſſimum eſſe lentas conſultationes. Nam præcipitata conſilia plerumque inauſpicata.

Dolor decreſcit, vbi quo creſcat non habet.

Quũ malũ venerit ad ſummũ, tùm neceſſe eſt vt fiat remiſſius.

Diſcere flere fœminam eſt mendacium.

Id eſt, fœmina nunquam hoc dediſcet.

Diſcordia fit charior concordia.

Amantium iræ, amoris redintegratio eſt.

Deliberandum eſt diu, quod ſtatuendum eſt ſemel.

De quo non potes niſi ſemel ſtatuere, veluti de matrimonio, de ſacerdotio, de hoc diu deliberandum eſt prius quàm aggrediaris.

Difficilem oportet aurem habere ad crimina.

Ne facilè credas accuſanti quempiam.

Dum vita grata eſt, mortis conditio optima eſt.

Tum optimum eſt mori, cum adhuc dulce eſt viuere.

Damnum appellandum eſt cum mala fama lucrum.

Lucrum cum iactura famæ, damnum eſt non lucrum.

Ducis in conſilio poſita virtus militum.

Fruſtra ſunt fortes milites, ni ducis prudentia regantur.

Dies quod donat timeas; cito rapto venit.

Quod ſubitò contingit, ſubitò ſolet auferre fortuna. Fortaſſe teneas legendum, pro timeas.

Dimiſſum quod neſcitur non amittiur.

Non eſt damnum, quod non ſentis.

Etiam innocentes cogit mentiri dolor.

In tormentis ſæpè mentiuntur & innocentes, adacti cruciatu.

Etiam peccatori rectè præſtatur fides.

Adeò ſeruanda eſt fides vt etiam malis in rebus aliquando præſtanda ſit.

Etiam celeritas in deſiderio mora eſt.

Cupienti etiam feſtinatio videtur mora.

Ex vitio alterius ſapiens emendat ſuum.

Ex alienis erratis ſapiens colligit quid ſit ſibi cauendum.

Et deeſt, & ſuperat miſeris cogitatio.

Deeſt, quia non vident, quo pacto poſſint mederi malis: & ſupereſt, quia intelligunt quid debuerint cauere, ſed ſero.

Etiam obliuiſci quod ſcis, interdum expedit.

Quædam huiuſmodi ſunt, vt ſint dediſcēda. Legi poterat quod ſit, vt ſenſus, Expedit aliquoties meminiſſe magis, quid præſens tempus & res poſtulet quam tua dignitas.

Ex hominum quæſtu facta fortuna eſt dea.

Studiū lucri facit, vt fortuna credatur eſſe dea quæ faueat. Aut ex queſtu) id eſt querimonijs. Nā illi imputant, ſi quid acciderit.

Effugere cupiditatem regnum eſt vincere.

Vincere auaritiam aut iram, plus eſt quàm regnum.

Exuli vbi nuſquam domus eſt,ſine ſepulcro eſt tanquam mortuus.

Opinor ita legendum:

Cui nuſquam domus eſt, ſine ſepulchro eſt mortuus,

Id eſt, exul qui nuſquã habet domũ perinde eſt vt mortuus inſepultus,aut cui non eſt ſepulchrum.Exiliũ enim mors eſt ciuilis.

Etiam qui faciunt, odio habent iniuriam.

Nolunt ſibi fieri iniuriam nec ij qui faciunt alijs.

Eripere telum,non dare irato decet.

Irato non eſt danda occaſio nocendi,ſed potius adimenda.

Se denegare patriæ exilium eſt pati.

Sic enim verſiculum hunc mutauimus: Qui latet & non verſatur in republica,ſua ſponte exul eſt.

Etiam capillus vnus habet vmbram ſuam.

Nihil eſt tam minutum quod non poſſit aliquid.

Eheu quàm miſerum eſt fieri metuendo ſenem!

Miſerrimum eſt cõſeneſcere metu mali quod nondũ aduenerit.

Etiam hoſti eſt æquus,qui habet in conſilio fidem,

Qui ſequitur quod dictat fides,non quod dolus, is etiam hoſtibus erit æquus.

Excelſis multo facilius caſus nocet:

Ex alto cadentibus periculoſior eſt ac facilior ruina. Ita periculoſius deijciuntur ex alta fortuna.

Fidem qui perdit quo ſe ſeruat in reliquum ?

Qui perdit pecuniam habet in quod ſe ſeruet, qui fidem, nihil habet cui ſe ſeruet.

Fortuna cum blanditur,captatum venit.

Inſidiatur fortuna cum blanda eſt, ita tum maxime habenda ſuſpecta cum maxime proſpera eſt.

Fortunam citius reperias quàm retineas.

Difficillimum eſt retinere fortunam ne mutetur, & maior virtus eſt tueri parta,quàm parare.

Formoſa facies,muta commendatio eſt.

Fauetur enim formoſis,etiam ſi nihil dicant:

Fruſtrà rogatur, qui miſereri non poteſt.

Qui non poteſt molleſcere precibus,quid opus eſt hunc rogare

Fraus eſt accipere,quod non poſsis reddere.

Dolus eſt accipere beneficium à quodam,cui non poſſis ta

tund

tundem reddere.

Fortuna nimium quem fouet, ſtultum facit.

Magnæ fœlicitatis comites ſunt ſtultitia & arrogantia.

Fatetur facinus, qui iudicium fugit.

Qui detrectat iudicium, indicat ſe ſibi male conſcium.

Fœlix improbitas, optimorum eſt calamitas.

Quoties fortuna fauet improbis, hoc fit calamitate, & malo optimorum.

Feras non culpes, quod vitari non poteſt.

Hic verſus nominatim citatur à Gellio: quod mutari corrigique non poteſt, id tacite ferendum eſt, non vituperandum.

Futura pugnant, vt ſe ſuperari ſinant.

Sic inſtant futura mala, vt tamen vinci vitarique poſſint prudentiâ.

Furor fit læſa ſæpius patientiâ.

Et hoc carmen citatur à Gellio. Lenes cum ſæpius prouocantur, tandem irritati grauius iraſcũtur, quia rarius & ſerius cõmouentur.

Ficta cito ad naturam redierint ſuam.

Simulata non diu durant. Et iuxta Flaccum:

Naturam expellas furcâ, tamen vſque recurret.

Ordo carminis inuerſus eſt.

Cito ad naturam ficta redierint ſuam.

Fidem qui perdit, nil poteſt vltrà perdere.

Omnia perdidit, qui fidem perdidit.

Facilitas animi ad partem ſtultitiæ rapit.

Facilè adducitur ad vitia qui facilis eſt animo, vt Mitio ille Terentianus, qui ob facilitatem ſexagenarius nonus factus eſt maritus.

Fides vt anima, vnde abiit, nunquam eò redit.

Vt vita ſemel amiſſa, nunquam reuertitur, ſic nec fides; Iuxta illud, qui ſemel ſcurra, nunquam bonus pater familias.

Fidem nemo vnquàm perdit, niſi qui non habet.

Pecuniam non perdit, niſi qui habuit. At fidem is dicitur perdidiſſe, qui non habuit, id eſt, qui perfidus fuit.

Fortuna obeſſe nulli contenta eſt ſemel.

Nullum malum venit ſine incurſu alterius mali.

Fulmen eſt, vbi cum poteſtate habitat iracundia.

Verſus eſt Trochaius, Potens cùm iraſcitur, fulminat, non iraſcitur.

Fruſtra, cùm ad ſenectam ventum eſt, repetes adoleſcentiam.

Et hic Trochaius eſt. Non licet iuueneſcere.

Proinde ſeni tractanda ſunt ſenilia.

Falſum maledictum, maleuolum mendacium eſt.

Qui conuitiatur & mentitur, is malitioſè mentitur.

Fœminæ naturam regere, deſperare eſt omnium.

Omnes deſperant ſe poſſe regere mulieris ingenium.

Fer difficilia, leuius feras.

Exerce te rebus difficilioribus, vt alia faciliùs feras.

Fortuna nulli plus quàm conſilium valet.

Conſilium plus efficit, quàm felicitas.

Fortuna vitrea eſt quæ cùm ſplendet, frangitur.

Vitrum cum maximè lucet, tum facilimè frangitur. Ita ſplendidiſſima fortuna minimè durabilis eſt.

Feras quod lædit, vt quod prodeſt perferas.

Vt potiare commodo feras incommodum.

Facit gratum fortuna, quam nemo videt.

Fortuna facit inuidioſum, niſi lateat. Ergo diſſimulanda eſt.

Frugalitas miſeria eſt rumoris boni.

Hunc verſum addidi ex Gellio: Eſſe frugalem, rumor quidem bonus eſt, ſed infœlix & parum vulgo laudatus, cui profuſio magis placet. Niſi mauis miſeriam accipere pro penuria ſiue inopia. Nam tum erit ſenſus: Qui laudatur frugalis, is non laudatur. Tertius ſenſus argutiſſimus eſt: Frugalitas eſt parſimoniæ vitium, ſed ſub honeſto laudatóque nomine.

Graue præiudicium eſt, quod iudicium non habet.

Poſt præiudicia ſequuntur iudicia, in quibus excutiuntur præiudicia. At graue eſt illud præiudicium, quod nō ſequitur aliud iudicium, ſed ipſum iudicij loco eſt: veluti ſi princeps præ ſe ferat animum inimicum in quempiam, nullus eſt iudex qui ſecus auſit iudicare.

Grauiſsima eſt probi hominis iracundia.

Vir bonus vt tardior eſt ad iram, ita grauius iraſcitur, ſi victa ſit illius bonitas.

Grauis animi pœna eſt, quem poſt factum pœnitet.

Magnam pœnam dedit, quem pœnitet facti.

Grauis

Grauis animus dubiam non habet ſententiam.

Vir conſtans certa habet conſilia.

Graue eſt malum omne, quod ſub aſpectu latet.

Malum illud eſt immedicabile, quod prætextu bonæ rei perſonatum eſt. Nam hic aſpectum vocat perſonam.

Grauius nocet, quodcunque inexpertum accidit.

Noua mala grauius dolent.

Grauior inimicus, qui latet ſub pectore.

Affectus vitioſus maxime nocet homini: at is latet ſub pectore, nec poteſt excuti.

Grauiſſimum eſt imperium conſuetudinis.

Conſuetudo plane tyrannidem quandam obtinet in rebus humanis, adeò vt ſtultiſſima quoque, ſi ſemel inoleuerint, reuelli non poſſint.

Graue crimen, etiam cum dictum eſt, leuiter nocet.

Veluti ſi quis apud Anglos, vel ioco vocet aliquem proditorem, non caret periculo, ob odium criminis.

Heu quàm difficilis eſt gloriæ cuſtodia!

Fama honeſta facillimè contaminatur: & difficilius eſt eam tueri, quàm parare.

Homo extra corpus eſt ſuum cùm iraſcitur.

Non eſt apud ſe quiſquis iraſcitur. Reſpondet illi ſuperiori. Abſenti loquitur, qui cum irato litigat.

Heu quàm eſt timendus quicumque mori tutum putat!

Qui mortem contemnit, is vehementer eſt timendus, propterea quod alienæ vitæ dominus eſt quiſquis ſuæ contemptor eſt.

Homo, qui in homine calamitoſo eſt miſericors, meminit ſui.

Intelligit enim, ſibi poſſe accidere, vt ſit opus auxilio: verſus eſt Trochaicus.

Eſt honeſta turpitudo pro bona cauſa mori.

Glorioſa eſt infamia, vitam impendere iuſtitiæ. Et hic Trochaicus eſt.

Habet in aduerſis auxilia, qui ſecundis commodat.

Et hic Trochaicus eſt. Qui cum fœliciter agit, alijs ſubuenit, huic alij ſubueniunt in rebus aduerſis.

Heu quàm miſerum eſt lædi ab illo, de quo non poſſis queri!

Et hic Trochaicus eſt. Durũ eſt lædi vel ab amico vel à potente, quòd queri de altero non eſt honeſtum, de altero non eſt tutum.

Hominem experiri multa, paupertas iubet.

Paupertas ingenioſa eſt & artium repertrix. Et, ingenium mala ſæpe mouent iuxta Naſonem.

Heu dolor, quàm miſer eſt, qui in tormẽto vocem non habet!

Et hic Trochaicus eſt: in tormentis verum exquiritur: at quidam ita loquuntur vt non auſint verum dicere, ſcientes quid velit taceri qui torquet.

Heu quàm pœnitenda incurrunt homines viuendo diu!

In longa vita multa accidunt quæ nolis. Hic quoque Trochaicus eſt.

Habet ſuum venenum blanda oratio.

Inſidioſa eſt blandiloquentia, & mellitum venenum.

Homo toties moritur quoties amittit ſuos.

Orbitas mors quædam eſt.

Homo ſemper in ſeſe aliud fert in alterum aliud cogitat.

Hic eſt Iambicus tetrameter, Nemo non eſt diſſimulator.

Honeſtus rumor, alterum eſt patrimonium.

Tantundem ferè valet honeſta fama quantum patrimonium.

Homo neſcit ſi dolore fortunam inuênit.

Non ſentitur dolor quo paratur aliquid commodi:

Honeſte ſeruit qui ſuccumbit tempori.

Honeſtum eſt ſeruire tempori & cedere fortunæ ad tempus.

Homo vitæ commodatus non donatus.

Vita datur ad tempus vt qui dedit, exigat ſuo iure, quandocunque velit.

Hæredem ſcire vtilius eſt quàm quærere.

Quidam codices habent Ferre, pro Scire. Satius eſt ferre qualemcunque hæredem quàm nullum habere. Si legis Scire, ſenſus eſt, Præſtat habere liberos quibus tua relinquas.

Hæredis fletus ſub perſona riſus eſt.

Hic quoque verſus citatur à Gellio: Fletus hæredis eſt riſus perſonatus, id eſt diſſimulatus: Gaudet enim etiam ſi fleat.

Habent locum maledicti crebræ nuptiæ.

Vulgus male ſentit de muliere ſæpius nupta.

Inferior horret quicquid peccat ſuperior.

Quid principes peccant id recidit in malum plebis.

Inimicum vlciſci vitam accipere eſt alteram.

Iucundiſſima res eſt vindicta, & velut altera vita. Primum

vitam

vitam tuetur ſuam, deinde capit voluptatem ex vltione.

Id agas ne quis tuo te merito oderit.

Odium effugere non poſſumus, ne quis nos meritò oderit id cauere poſſumus.

Inuitum cùm retineas, exire incitas.

Qui non cupit manere, hunc quò magis retines, hoc magis cupit abire.

Ingenuitatem lædis, cùm indignum rogas.

Seruile eſt ſupplicem eſſe homini indigno. Læditur igitur ingenuitas.

In nullum auarus bonus eſt, in ſe peſſimus.

Nulli benefacit auarus, ſe verò etiam diſcruciat cuſtodiâ rerum ſuarum.

Inopi beneficium bis dat, qui dat celeriter.

Hic gratum eſt beneficiũ, quod ſtatim promptéq; datur egenti.

Inſtructa inopia eſt, in diuitiis cupiditas.

Cupere cùm abundes, inopia quædam eſt, non expedita, ſed inſtructa & onuſta, quaſi dicas diues inopia.

Inuitat culpam, qui peccatum præterit.

Qui diſſimulat peccatum, is inuitat, vt iterum peccetur.

Iucundum nihil eſt, niſi quod reficit varietas.

Nihil tam dulce, quod non pariat ſatietatem, niſi varietate condiatur.

Ingenuitas non recipit contumeliam.

Generoſi & ingenui animi eſt, negligere contumeliam. Aut ſic, Generoſus animus impatiens eſt contumeliæ.

Impune peccat in eum, qui peccat rarior.

Fortè ſic legendum eſt, Impunè peccat, cum quis peccet rarior, Aut, Impunè peccat, cum quis peccat rarius.

Ingratus vnus, miſeris omnibus nocet.

Vnius hominis ingratitudo facit, vt nec gratis ſuccurratur cum egeant.

In miſeri vita nulla contumelia eſt.

Hoc carmen variè reperi deprauatum: haud ſcio, an rectè diuinarim: non videtur contumelia, quam facias in hominem malum & infœlicem. Niſi ſic maui: vitia miſeri contumelia eſt dicere: id eſt, contumeliæ genus eſt inſectari vitia hominis miſeri qui magis eget conſolatione.

Inopiæ

Inopiæ parua deſunt, auaritiæ omnia.

Seneca citat huiuſmodi Publij carmen.

Luxuriæ deſunt multa, auaritiæ omnia.

Quanquã hic quoque verſus conſtabit, ſi legas: Inopiæ deſunt parua ſiue pauca: quod ego malim. Multa deſiderat pauper ad vitæ vſum. ſed auarus magis eget, qui nec id habet, quod habet.

Ita amicum habeas, poſſe vt fieri inimicum putes.

Et hic citatur à Gellio. Sic ama tanquam oſurus. Ita confidas amico, vt ſi fiat inimicus non multum poſſit lædere.

Inuidiam ferre, aut fortis, aut fœlix poteſt.

Fortunati negligunt inuidiam, vir fortis contemnit.

In amore mendax ſemper iracundia.

Eadem eſt ſententia, quam antè dixit:

Amans iratus multa mentitur ſibi.

Inuidia tacitè, ſed minutè iraſcitur.

Inuidus habet iram ſuam, ſed diſſimulatam, & minutam, hoc eſt, de re nihili.

Iratum breuiter vites, inimicum diu.

Ira ſtatim ſubſidit, odium diuturnum eſt. Odit autem quiſquis eſt inimicus. Ab hoc igitur diu cauendum eſt, imò ſemper. Hoc ipſum admonet ſapiens Hebræus:

Ab hoſte reconciliato cauendum.

Iniuriarum remedium eſt obliuio.

Vindicta non medetur iniurijs tibi factis, ſed obliuio.

Iracundiam qui vincit, hoſtem ſuperat maximum.

Trochaicus eſt. Fortiſſimi eſt iram ſuam vincere. Hoc Alexander ille Magnus orbis domitor non potuit.

In malis ſperare bonum, niſi innocens nemo ſolet.

Et hic Trochaicus: Bona conſcientia facit, vt in malis ſperemus ſuperos auxiliaturos.

In vindicando criminoſa eſt celeritas.

Quidam habent, in iudicando. Ne ſis præceps vel ad vltionem vel ad iudicandum.

Inimicum quamuis humilem, docti eſt metuere.

Sapientis eſt, non contemnere hoſtem quantumuis humilem: poteſt enim per occaſionem nocere.

In calamitoſo riſus etiam iniuria eſt.

Miſeri riſu etiam offenduntur. Et quibus res ſunt minus ſecundæ

cundæ ad ſuſpitionem mali rapiunt etiam caſu dicta.

Iudex damnatur cum nocens abſoluitur.

Cum abſoluitur nocens tunc iudex non innocens ſit oportet.

Ignoſcere humanum vbi cupidè cui ignoſcitur.

Non ignoſcendum eſt niſi pœniteat facti.

In rebus dubijs plurima eſt audacia.

Fortè legendum eſt plurimum, vel plurimi. Multum valet audacia cum res eſt dubia, hoc eſt periculoſa.

Illo nocens ſe damnat quo peccat die.

Quiſquis admittit ſcelus illico ſibi damnatus eſt, iudice conſcientia, etiam ſi iudex nemo pronuntiet.

Ita crede amico, ne ſit inimico locus.

Idem dixit antea: Ita amicum habeas &c.

Iratus etiam facinus conſilium putat.

Qui iraſcitur etiam ſcelus putat iudicio recteque fieri. Aut, Iratus lædi ſe putat ab eo, qui bene conſulit.

Improbè Neptunum accuſat qui iterum naufragium facit.

Hoc addidi ex Gellio, Qui ſemel expertus iterum exponit ſe periculo, imprudenter accuſat fortunam. Eſt autem & hic Troichacus tetrameter.

Loco ignominiæ eſt apud indignum dignitas.

Honor cōmiſſus indigno non honeſtat eū, ſed magis dedecorat.

Laus vbi noua oritur etiam vetus admittitur.

Si iterum facies, efficies vt ſuperiori de te famæ fidem habeant homines.

Læſo doloris remedium inimici dolor.

Suum malum minus ſentit qui poteſt vlciſci.

Leuis eſt fortuna, citò repoſcit quæ dedit.

Fortuna inconſtans ſtatim repetit, & aufert ſi quid dedit.

Lex vniuerſa eſt quæ iubet naſci & mori.

Neceſſitas naſcendi ac moriendi neminem non complectitur.

Lucrum ſine damno alterius fieri non poteſt.

Vnius lucrum damnū eſt alterius. At non item in rebus animi.

Laſciuia, & laus nunquam habent concordiam.

Intemperantia ſemper obnoxia eſt infamiæ.

Legem nocens veretur, fortunam innocens.

Innocens etſi non veretur, leges vt nocens, tamen timet fortunam quæ nonnunquam opprimit innocentem.

Lux-

Luxuriæ deſunt multa, auaritiæ omnia.

Hunc verſum Seneca citat in controuerſiis. Multis profuſor, auarus eget omnibus. Illi multis eſt opus, qui multum abſumit. huic nihil eſt ſatis, quum ſit inſatiabilis.

Malignos fieri, maxime ingrati docent.

Ingrati faciunt, vt qui benigni fuerint, contractius donent. Hos enim malignos vocat, id eſt, parcos.

Multis minatur qui vni facit iniuriam.

Omnes expectant iniuriam ab eo qui vni fecerit.

Mora omnis odio eſt, ſed facit ſapientiam.

Moleſta eſt mora in omni re : tamen ea nos reddit ſapientes, ne quid agamus temere aut inconſultò.

Mala cauſa eſt quæ requirit miſericordiam.

Innocentia non egit miſericordia, ſed æquum deſiderat iudicem. At quum fiducia rei tota eſt in miſericordia iudicis, peſſimam habet cauſam.

Mori eſt fœlicis, antequam mortem inuocet.

Ille fœliciter moritur, qui tum moritur, dum adhuc iucunda eſt vita, ac nondum huius tædio mortem optat. Quidam codices pro Fœlicis habent Fœlicius.

Miſerum eſt tacere cogi, quod cupias loqui.

Durum eſt, quum non licet loqui quod velis. Nam illic multò minus licebit facere, quæ velis ſi loqui non licet.

Miſerrima eſt fortuna quæ inimico caret.

Fœlicitas incitat inimicitias. Ergo cui nullus inuidet, is miſerrimus ſit oportet.

Malus eſt vocandus, qui ſua causâ eſt bonus.

Qui bene facit commodi ſui cauſa, is malefacit.

Malus, vbi bonum ſe ſimulat, tunc eſt peſsimus.

Diſſimulata malitia peſſima eſt.

Metus cum venit rarum habet ſomnus locum.

Timor abigit ſomnũ: Aut, Non *eſt dormitandum in periculo.*

Mori neceſſe eſt, ſed non quoties volueris.

Aliquando optant mortem homines, cùm mori non poſſint. At ſemel duntaxat moriendum: nam à morte non datur reuiuiſcere: hoc dictum aduerſus eos, qui quoties accidit aliquid in vita moleſti, mortem optant quaſi liceat reuiuiſcere.

Male geritur, quicquid geritur fortunæ fide.

Quod

Quod à fortuna pendet, id parum eſt firmum.

Mortuo qui mittit munus, nil dat illi, adimit ſibi.

Olim ſolebant inferias exhibere mortuis, hoc perit viuis & nihil accipit mortuus. Trochaicus eſt.

Minus eſt quàm ſeruus, dominus qui ſeruos timet.

Infra ſeruos ſuos timet, nempe male ſibi conſcius.

Magis hæres fidus naſcitur quàm ſcribitur.

Filius naſcitur hæres, hæredipeta ſcribitur. Hoc aduerſus illos qui fraudales ijs, quos natura coniunxit, ob offenſam aliquam res ſuas ad alienos transferunt.

Malo in conſilio fœminæ vincunt viros.

In rebus malis plus ſapiunt fœminæ, quam viri.

Mala eſt voluptas, alienis aſſueſcere.

Dulcis cibus alienus, ſed fœda voluptas eſt aſſueſcere alienis.

Magno cum periculo cuſtoditur, quod multis placet.

Trochaicus eſt, Difficile eſt ſeruare quod expetunt multi, veluti pecuniam, aut formoſam vxorem.

Mala eſt medicina, vbi aliquid naturæ perit.

Medicina quæ lædit naturam, dura eſt, velut quæ membrum aufert.

Mala naturæ nunquam doctrice indigent.

Ad mala vel citra doctorem ſumus idonei, virtus diſcitur.

Miſer iam neſcire, eſt ſine periculo viuere.

Qui ſine periculo viuit, is fœliciter viuit. Vita tua quamuis humilis, fœliciſſima eſt.

Male viuunt, qui ſemper victuros putant.

Semper enim prorogant in craſtinum, ſi quid eſt voluptatis, (aut bonæ rei.

Maledictum interpretando facis acrius.

Quidam excuſant conuitium interpretatione, atque ita ma- (gis irritant.

Malè ſecum agit æger, medicum qui hæredem facit.

Inuitat enim, vt occidat.

Minus decipitur, cui negatur celeriter.

Minus enim diu ſperat, & fruſtratur leuius.

Mutat ſe bonitas, quam irritet iniuria.

Boni fiunt mali, ſi prouoces.

Mulier cum ſola cogitat, malè cogitat.

Mulier apud ſe cogitabunda, aliquid mali voluit in animo, Pudor enim cohibet eum ſexum, qui abeſt in ſolitudine.

Male-

Malefacere qui vult, nuſquam non cauſam inuenit.

Malis nuſquam deeſt occaſio maleſaciendi.

Maleuolus ſemper ſua natura veſcitur.

Etiam ſi deeſt præmium meleficij, tamen maleuolus fruitur ſuæ malitiæ & vel gratis malus eſt.

Multos timere debet, quem multi timent.

Quem multi timent, hunc pauci amant. Is igitur viciſſim timeat oportet, à quibus timetur.

Male imperando ſummum imperium amittitur.

Summum imperium eſt bene imperare, id amittitur, malè imperando. Aut, nullum imperium tam petens, quod non amittitur, ſi tyrannicè imperes.

Mulier quæ nubit multis, multis non placet.

Malè audiunt vulgo quæ ſæpius mutant maritum. Aut infœlices ſunt, aut incontinentes, aut inconſtantes, aut moroſæ. Quæcunq; enim nubit marito ſecundo priori diſplicuit, à quo diuertit.

Malum conſilium eſt, quod mutari non poteſt.

Nunquã te inuoluas huiuſmodi nodo, vt explicare te non poſſis.

Hunc verſum adiecimus ex Aulo Gellio.

Nihil agere, ſemper infœlici eſt optimum.

Qui infortunatus eſt in rebus gerendis, huic optimum eſt in otio viuere.

Nil peccent oculi, ſi animus oculis imperet.

Oculos incuſamus, quaſi miniſtrent occaſionem malarum cupiditatum. At animus in culpa eſt, qui oculis non imperat.

Nil proprium ducas, quod mutari poſsit.

Nihil exiſtimes verè tuum ac perpetuum, quod poſſit auferri.

Non citò ruina perit vir qui ruinam timet.

Fortaſſe ſic legendum, vt ſit Trochaicus:

Non citò perit ruina, qui ruinam prætimet.

Id eſt, non facilè opprimitur incommodo, qui præcauet incommodum, & nõ facilè opprimitur periculo, qui periculũ obſeruat.

Neſcis quid optes, aut quid fugias, ita ludit dies.

Iãbicus eſt tetrameter. Ita ludit tẽpus & fortunæ viciſſitudo, vt ſæpe quæ putaris optima, ſentias maximè nocere, & contra.

Nunquam periculum ſine periculo vincitur.

Et hic citatur à Gellio, audendum eſt aliquo pacto, ſi cupias effugere periculũ. Nã qui timet omnia, nunquam ſeſe explicabit.

Nulla

Nulla tam bona eſt fortuna, de qua nil poſsit queri.

Trochaicus eſt. Fœlicitati ſemper aliquid adiunctum eſt incommodi.

Nuſquã melius morimur homines, quàm vbi libẽter viximus.

Ibi mori optimum, vbi iucundè viximus. Trochaicus eſt.

Negandi cauſa auaro nuſquam deficit.

Qui non dat libẽter, ſemper aliquẽ inuenit cauſſã, cur nõ det.

Nimium altercando, veritas amittitur.

Moderata diſceptatione veritas excutitur, at immoderata perditur. Id quod prorſus accidit ſophiſticis quibuſdam ac rixoſis diſputatatoribus. Hic verſus à Gellio citatur.

Quotidie damnatur, qui ſemper timet.

Qui ſibi cõſcius ſemper timet ſupplicium, is quotidie damnatur.

Quotidie eſt deterior poſterior dies.

Semper ætas vergit in peius: hoc eſt, mores hominum indies magis ac magis degenerant.

Ridiculum eſt, odio nocentis perdere innocentiam.

Trochaicus eſt. Stultum eſt ſic odiſſe peccatum, vt ipſe pecces: veluti ſi quis ob impudicam vxorem veneno tollat adulterum, & ſic puniat adulterium, vt ipſe fiat veneficus.

Pars beneficij eſt, quod petitur, bene ſi neges.

Quidam ita moleſtè dant, vt gratiam amittant beneficij.

Quidam adeò commodè negant, vt videantur dediſſe.

Stultum eſt timere, quod vitari non poteſt:

Veluti mortem, aut aliud fatale incommodum.

Timidus vocat ſe cautum, parcum ſordidus.

Suis quiſque vitijs blanditur, eaque extenuat mutatis nominibus.

Veterem ferendo iniuriam, inuitas nouam.

Et hic refertur ab Aulo Gellio. Si ſinas impunitum peccatum, facis, vt interim libeat peccare.

Tam deeſt auaro quod habet, quàm quod non habet.

Hunc ſenarium citat Seneca in controuerſiis.

Auarus non magis vtitur ſuis quàm alienis, vtriſque igitur ex æquo caret.

O vita miſero longa fœlici breuis!

Et huc refert Seneca. Infœlices laborant vitæ tædio. Fœlicibus mors ante diem videtur accidere, quòd vitæ tædium nõ ſentiant.

Rodolphus

ſuo fratri. S.D.

NIhil habeo mi frater, quod vel ego aptius tibi pro noſtra neceſſitudine, vt qui frater ſim tuus, afferre poſſim: vel tu potiùs pro tua ætate, vt qui prima iuuentæ ſpatia ingrederis, ex me expectare debeas, quàm vt vndecunque poſſim, ea tradam tibi, quibus & eruditione ornatior, & vita melior euadas. Idque dignum ſtudiis meis, dignum amore noſtro arbitror munus, ea parare tibi, quorum vſus non tempore intercidat, non caſibus obnoxius ſit: ſed quemadmodum natura perpetuo nos deuinxit pignore, ita illa quoque, quæ à me accipis, ſolida perinde ſint, perpetuoque tibi adiumento futura. Quod ſi pulchrè apud Poetam ille monuiſſe filium videtur, qui inquit,

Diſce puer virtutem ex me, verumque laborem, Fortunam ex aliis.

Et ille quidem, cuius omnis conatus pendebat ex fortuna, omnis ad fortunam labor dirigebatur: non immerito virtutis ego tibi hortamenta colligam, qui vitam hactenus eis impendi ſtudiis, quæ vera certiſſimaque ad virtutem ducunt via, quæque in rebus humanis quid expetendum ſit, quid fugiendum, quid rectè ſecuſque fiat, veluti in ſpeculo conſpiciendum nobis, conſiderandumque proponunt. Cum ſint autem permulta, quæ ad vitæ pertineant inſtitutionem, Græcis latiniſque literis conſcripta, egregia in primis & admirabilis Iſocratis ad Demonicum Parænesis mihi videtur. Ea enim ſuauitas eſt dicendi, is ornatus, & (vt ita dicam) ſculptura orationis, tanta præterea maieſtas, vtilitas, decor præceptorum, vt ſi quemadmodum pugiles meditatos quoſdam nodos nexuſque habent, quibus in certamine ſubito, vel non cogitantes etiam vtantur: ita nos quoque oportet certa quædam & ad manum depoſita vitæ habere præcepta, quæ omnes noſtras velut ad filum dirigant actiones, quorumque tenax infixa mentibus noſtris memoria, recti nos limitem egredi vbique vetet. Hic libellus aptus vel maxime ad hanc rem, atque accommodatus mihi videtur. Eum itaque in Latinum ſermonem è Græco conuerti, rem ſcrupuloſam conatus, vt numeros quoque, quorum ille fuit obſeruantiſſimus, & ſchemata, vel (vt nos dicimus) exornationes orationis, quoad poſſem imitarer: Perſimiliter enim cadētia & deſinentia, & æquata, & contra, & reliquos id genus ornatus, voluitur oratio. Quorum vt ſtudioſus, præcipuè Gorgias Leontinus præceptor ipſius, aliiq; ætatis illius ſophiſtæ fuerūt: ita diligētior ipſe, vt ſecuti ipſū, non affectati viderētur. Hunc ego legendū tibi etiam & ad verbū quoque ediſcendū cenſeo, ſemperque velut ante oculos tanquā regulā quandam, vitæque præſcriptum habendū. Ita fiet, vt nō ſolū inſtruat os tuū, verùm animū quoque emendet. Quemadmodum enim ad doctrinā præcipuum eſt, intelligere quæ legas: ita ad virtutem maximùm facere quæ intelligas.

Iſocratis ad Demonicum Parænesis, per Rodolphum Agricolam *è Græco in Latinum ſermonem traducta.*

IN multis, Demonice, rebus, multum inuenimus diſtantes bonorum inquies, atque malorum cogitationes, multò vero maximum accipere

diſcrimen

diſcrimen circa mutuam conſuetudinem vitæ. Hi enim præſentes ſolum amicos venerantur: alii eos quoque, qui longe abſunt beneuolentia proſequuntur. Ac malorum quidem amicitias tempus exiguum diſſoluit, at bonorum ne omnis quidem æui tractus extinguit. Quum putem igitur eos, qui gloriam expetunt, quique ſuos eruditioni conatus deſtinant, bonos & nequaquam malos dicere ſectari, hanc orationem dono tibi miſi, indicium erga te beneuolétiæ, ſignumque cum Hipponico familiaritatis. Decet enim liberos, quemadmodum facultatem, ita amicitiæ quoque paternæ hæreditatem ſuſcipere. Video autem & occaſionem nobis conuenientem, & præſentis nos opportunitatem temporis adiuuantem. Tu enim erudiri cupis, ego erudire alios annitor. Tu ſapientię ſtudio adhuc teneris, ego deditos illi recta via deduco. Quicunque autem adhortatorias ad amicos ſuos orationes conſcribunt, pulchrum illi quidem opus aſſumunt, non tamen circa id quod eſt in philoſophia præſtantiſſimum, laborant. Qui verò adoleſcentibus præmonſtrant, non ea quibus vehementiam in dicendo conſequantur, ſed quo pacto vita moribúſque induſtrii fiant, tanto magis quàm illi audientibus proſunt quantum intereſt quod illi ad ſola ipſos verba confirmant, hi vero ipſorum quoque facta emendant. Quamobrem nos non exhortationem tibi parantes, ſed inſtitutionem tibi ſcribentes, pergemus noſtri te conſilii participem facere, quas res oporteat adoleſcentes deſiderare, & quę rurſus opera vitare: quibus item hominibus ſe coniungere, & quomodo ſuam ipſorum vitam inſtituere. Quicunque enim vitæ curſum hoc itinere fecerunt, hi ſoli ad ipſam virtutem ingenuè adire potuerunt, qua non res honeſtior, non conſtantior eſt vlla. Pulchritudo enim vel valetudine perit, vel tempore flaceſcit. Diuitiæ vitiorum ſunt potiùs, quàm integritatis miniſtrę: facultatem nempe deſidię prębentes, & ad voluptatem iuuenes incitantes. Robur prudentię coniunctum profuit, ſine illa verò ſępius eum, qui id habet, offendit: & corpora quidem eorum qui ſe exercent, adornat: induſtriam verò mentis obſcurat. Virtutis autem poſſeſſio, quorum bona fide mentibus ipſa coaluerit, ſola conſeneſcit diuitiis potior, vtiliorque generis ſplendore, quaque fieri nequeunt ab aliis, illa ſuis viribus ſubdens, & multitudini metuenda conſtanter expectans, deſidia, indedecus, laborem laudem arbitratur. Hoc cognitu perfacile eſt ex gloria certaminum Herculis, operumque à Theſeo geſtorum, quibus morum præſtantia tantum laudis inſigne operibus adiecit, vt omnis temporum poſteritas, rebus quas geſſerunt, offundere nequierit obliuionem. Sed & tu quoque memor patris tui viuendi ſectæ, nonne habebis pulchrum & domeſticum eorum, quę à me tibi dicentur, exemplum? Neque enim parui virtutem faciens, neque ſocordiæ deditus egit ætatem: ſed corpus laboribus exercebat, animo pericula ſubibat, neque extra modum diuitias expetebat, ſed præſentibus quidem fruebatur bonis veluti mortalis, gerebatque curam futurorum velut immortalis. Neque verò contemptè vitam inſtituerat, ſed elegans erat & magnificus, ſimulque expoſitus amicis. Impenſius laudabat officio ipſum proſequentes, quàm generis

ſibi neceſſitudine deuinctos. Perſuadebat enim multo ad amicitiam efficaciorem eſſe naturam lege,mores genere electionem neceſſitate. Tempus in præſentia nos deficeret,ſi omnes illius actiones enumerare peragamus, exactèque de illis nobis alio erit loco differendum. Nunc ſignum quoddam Hipponici ſuſtulimus naturæ, ad quem velut exemplar vitam formes oportet,legémque tibi mores illius potes & imitatorem te æmulúmque virtutis paternæ præbeas.Turpe namque fuerit,pictores pulcherrima quęque exprimere animantium, & liberos non imitari induſtriam parentum. Exiſtimes autem nullum ita pugilem contra aduerſarios ſuos decere meditari,ſicut te conſiderare,quo pacto cum patris tui ratione viuendi decertes. Fieri autem non poteſt,vt animum quiſquam aliter formet, niſi multis antè honeſtiſque præceptis fuerit expletus. Corpora namque moderatis laboribus,animus verò actionibus honeſtis roboratur. Experiar igitur breuiter ea tibi exhibere quibus obſeruãdis,in vita plurimũ videaris virtutibus additurus,& gloriam cũctos apud homines cõſequuturus.

PRimùm quidem piè diuina colas,non ſolum ſacrificans,verum etiam quod iuràris præſtãs. Illud enim affluẽtiæ opum eſt ſignum,hoc morum probitatis indicium.

Numen venerare ſemper quidem,præſertim quod ciuitas: ſic enim ſimul videberis ſacra Deo facere,legibuſque obtemperare.

Talem te exibeas erga parentes,quales exhibere ſe tibi voles ex te progenitos.

Firma exercitationibus de corporis,non iis quę robori,ſed quę ſanitati conducunt.Id adſequêris,ſi deſinens,laborare tolerando adhuc labori ſufficies.

Neque in riſum procliuis eſſe velis,neque in verba fidens:illud enim ſtulti eſt,iſtud furentis.

Quæ factu turpia ſunt, ne dictu quidem putes honeſta.

Fac aſſueſcas non triſtis eſſe,ſed cogitabundus.

Propter illud enim ferox,propter hoc prouidus eſſe credêris. Putes in primis decere te modeſtiam,pudorem,iuſtitiam, temperantiam.Iſtis enim omnibus contineri probitas adoleſcẽtium videtur. Neque latiturum te,ſi turpe quippiam feceris, ſperes, vt enim alios celes,teipſum tamen conſcium habebis.

Deum time,parentes honora,amicos reuerere, legibus obedi, voluptates ſectare gloriæ iunctas: oblectatione enim cum honeſtate nihil eſt melius,ſine illa vero nihil eſt peius.

Obtrectationes diuites,tametſi fuerint falſæ: vulgus enim veritatem ignorat, opinionemque potius ſpectat.

Sic facito cuncta,velut neminem celaturus:tametſi enim parumper

rumper occultes, poſteà tamen detegêris.

Plurimum tibi opinionis adiunges, ſi appareat ea te non facere, quæ ſi fuerint ab aliis facta reprebendas.

Si cupidè didiceris, multa quoque diſces. Quorum habes doctrinam, ea meditationum cuſtodias curis: at quæ neſcis, eſ præceptis adiunge doctrinis. Æque namque turpe eſt, eum, qua vtilem audit orationem, non addiſcere, & cui datur ab amicis munus aliquod, non recipere.

Vitæ otium ſtudio percipiendæ eruditionis, impende: ſic, enim difficulter ab aliis inuenta facile tibi percipere continget. Puta multitudinem præceptionum multis opibus eſſe potiorem: iſtæ enim celeriter dilabuntur, illæ in omne permanent tempus. Sola enim rerum omnium immortalis eſt ſapientia.

Ne pigeat longum facere iter ad eos, qui conducibile ſe aliquid docere profitentur. Turpe namque fuerit mercatores tanta tranſire maria, quo cum latiores ſuas opes efficiant: adoleſcentes vero ne terra quidem ſuſtinere proficiſci aliquò, quatenus meliorem ſuam faciant mentem.

Moribus fac vt ſis comis, verbis autem affabilis: eſt autem comitatis benignè obuios appellare: affabilitatis, familiariter cũ ipſis verba communicare. Benignum te præbeas cunctis, optimis autem vtaris. Sic & illis inimicus non eris, & iſtis inimicus fies.

Neque crebrò conuenias eoſdem, neque diu cum eis agas de eiſdem; Satietas enim eſt omnium.

Exerce ſpontaneis teipſum laboribus, vt adactos quoque perferre queas.

A quibus turpe eſt animum vinci, eorum omnium temperantiam, exerce, lucri, iræ, voluptatis, doloris.

Id autem contingit, ſi lucrũ putaueris id, quo gloriam augeas, non quo diuitias addas.

In ira, ſi talis ſis aduerſus peccantes, quales delinquenti tibi eſſe alios velles: in iucundis ſi turpe putaueris ſeruis te tuis imperare voluptatibus verò ſeruire, in aduerſis ſi alienas reſpicias calamitates vbiq; quòd homo ſis, in memoriã ſubinde deducas.

Verborum magis quàm pecuniarũ depoſita tuere: decet namque viros iureiurando ſe fideliores præſtare.

Conſentaneum puta, perinde malis non credere quemadmodum fidem bonis habere.

Quæ nolis efferri, nemini dixeris: niſi tantundem expediat ea taceri

taceri & tibi dicenti, & illis qui audierint.

Iuſiurandum adactum propter duas accipito cauſas, vel vt teipſum turpi crimine exſoluas, vel vt amicos tuos in magnis periculis ſerues. Pecuniarũ autem gratia nullum Numen iuraueris. Videberis enim alijs peierare, alijs pecuniarũ cupidus eſſe.

Nullum fac amicum, niſi exploraueris antè quo pacto prioribus ſit vſus amicis. Spera namque ipſum erga te futurum talem, qualis & erga illos fuit.

Tarde fias amicus; factus autem da operam, vt permaneas. Tantundem enim dedecoris eſt, & nullum amicum habere, & crebros ſubinde amicos mutare.

Neque cum damno amicos probes, nec inexpertus ipſorum eſſe velis. Hoc autem facies, & ſi cum nullius indigeas te ſimules indigere, & illa quæ vulgari nihil referas, velut occultanda concredas, decepta enim opinione, nihil offendes: deceptus, mores illorum rebus fictis noſces.

Amicos proba, & ex vitæ aduerſitate, & ex periculorum ſocietate. Aurum enim igne perſpicimus, amicos verò inter aduerſa cognoſcimus.

Amicis hoc pacto vtêris commodiſſimè, ſi non, vt ab eis rogeris, expectes: ſed pollicens vltro ipſis in tempore ſuccurras.

Æquè putes turpe, & ab inimicis ſuperari iniurijs, & ab amicis ſuperari beneficijs.

In familiaritate proba non ſolum malis tuis indolentes, verum etiam bonis non inuidentes: Multos enim, qui cum infœlicibus mœrent proſperitatis illorum inuidia torques.

Abſentium amicorum fac memineris apud præſentes, vt rationem etiam iſtorum quoque abſentium habere videaris.

Circa veſtitum elegans, non ſplendidus eſſe velis. Eſt autem elegãtis quidem magnificum, ſplendidi verò eſſe profuſum. Ama rerum non immẽſam poſſeſſionẽ, ſed moderatam perfruitionem.

Contemne diuitiarum ſtudio occupatos, atque ijs, quæ habent, vt neſcientes. Simile namque contingit illis, quod equum poſſidenti bonum, & equitare neſcienti.

Adnittere diuitias tibi, pecunias ſcilicet, atque poſſeſſiones cõparare. Sũt autem pecuniæ illorum, qui rectè ipſis frui ſciunt: poſſeſſiones qui ipſis vti queunt.

Dilige quas habes facultates: duas ob cauſas, vt & magnum

aliquod

aliquod dãnum reſarciri, & amicis probis laborãtibus poſſis opē ferre. ad reliquũ vitæ vſum nõ plus æquo, ſed moderatè iſta cõcupiſce.

Amplectere quidem præſentia, quæraſque meliora.

Nulli calamitatem exprobraris, communis enim eſt fortuna & futurum incertum.

Bonis benefac: honeſtus enim theſaurus eſt gratia, quæ à bono viro debetur.

Si malis benefacias, ſimile tibi continget, quod qui alienos canes paſcant. Illi enim danti, ſicut temere occurrenti, allatrant: mali quoque eos qui proſunt ſicut qui nocēt, ſimiliter offendunt.

Adulantes aduerſare perinde atque fallentes, vtrique enim, cùm eis fides habetur, iniuria afficiunt eos, qui ſibi crediderunt.

Si amplexus fueris amicos, qui ad peſſima gratificãtur, nõ habebis vnquàm, qui tibi ad ea, quæ ſunt optima ſequēdũ aſſiſtant.

Comem te præbeas ijs, quibuſcum conuerſaris, & non inſolentem: Superborum enim faſtum vix ſerui quoque perſerent: at morum comitatem cuncti benigniter acceptant.

Eris autem comis, ſi neque iurgator ſis, neque implacidus, neque cũ omnibus contēdas: neque iræ eorum, cum quibus agis, celeriter occurras, neque ſi iniuſtè quidem fuerint irati, ſed efferueſcentibus concedas: deinde ipſos, vbi relanguerit ira, reprehendas. Neque inter ridicula ſerys, neque inter ſeria ridiculis gaudeas. Intempeſtiuum enim vbique eſt moleſtum. Neque ingratè gratiam ineas, quod multis euenit qui faciunt quidem, ſed ægrè tamen amicis inſeruiũt. Neque cupidus fueris, vel culpandi, quia graue eſt: vel caſtigandi, quia eſt acerbum.

In primis caue tibi à potandi conſuetudine, quod ſi quando tulerit tempus, ante ebrietatem ſurge. Cùm fuerit mens vino corrupta, patitur idem quod currus ſolent, qui ſuos offenderunt aurigas: Illi namque nullo ordine ſuis deſtituti rectoribus feruntur: animus quoque plurima peccat ratione ſubuerſa.

Immortalia ſentias, magnitudinem animi præ te ferendo: mortalia, verò, moderatè præſentibus perfruendo.

Tanto modeſtiam meliorem immodeſtia putes, quanquam eſt quàd alia quidem omnia peruerſè facta lucro ſunt eis qui illa admittunt: ſola autem immodeſtia damno afficit eam habentes: plerunque enim quos verbis offenderũt, illis rebus pœnas luunt.

Quorum conciliare tibi amicitiam velis, boni quippiam de eis prædices apud illos, qui ſunt renunciaturi. Principium enim ami-

micitiæ, laus eſt:inimicitiæ vituperium.

Quum conſulis, præterita ſumas in exemplum futurorum: latẽs enim ex eo, quod apertũ eſt, expeditiſſimè poteris cognoſcere.

Delebera diu, celeriter verò conſice, quod decreuiſti.

Optimum puta, contingere nobis à Deo proſperitatem, à nobis ipſis prudentiam.

Quibus de rebus liberè proloqui te pudet, viſque cum amicis aliquibus de eis communicare, verbis velut de alieno negotio vtere. Sic enim & illorum ſententiam noſces, teque ipſum haud quaquam manifeſtum reddes.

Quum ſuper tuis rebus aliquem in conſiliũ tibi aſſumes, conſidera primùm quo pacto ſuas ipſe res geſſit. Qui enim malè adminiſtrauit res ſuas, nunquam bene conſulet in alienis.

Ita poteris maximè ad conſulendum excitari, ſi calamitates, quas affert temeritas, ſpectes. Sanitatis namque tunc præcipuè curam habemus, cum valetudinis aduerſæ dolorẽ recordamur.

Regum imitare mores, illorumque vitæ rationem ſectare: videberis enim amplecti illos, vel æmulari. Itaque apud multitudinem tibi maiorem contingit laudem aſſequi, & conſtantiore regum beneuolentia perfrui.

Obſequere legibus, quas reges ſtatuunt: firmiſſimam tamẽ legẽ mores illorum putes. Sicut enim, qui rempublicam gubernat, opus habet populum obſeruare: ita vt principatu viuentem, maximè Regem decet honorare.

Magiſtratu præditus, nemine ad obeũda miniſteria malo vte-(re. Quæ enim ille deliquerit, eorum in te culpa referetur.

Ex publicis adminiſtrationibus abeas, non opibus cumulatior, ſed gloria honeſtior. Multis enim opibus præſtantior eſt ſimilitudinis laus.

Nullam rem inhoneſtam, neque dicto, neque facto inueris. Videberis enim ipſe alia facere, qualia facientes alios tueris.

Sic te compara, vt aliis ſuperior eſſe poſſis, ſis tamen æque contentus vt iuſtitiam videaris expetere, non propter imbecillitatem, ſed propter æquitatem.

Elige iuſtam potius paupertatem, quàm diuitias iniuſtas. Tantò enim præſtantior eſt opibus iuſtitia, vt illæ ſolis diuitibus proſint, hæc verò defunctis etiam gloriam præſtet: & illa paſſim improbis contingant, hæc malis prorſus ſit inacceſſa.

Neminem

Neminem tibi iunxeris eorum,quibus iniuſtitia lucro eſt,ſed potius eos,qui propter iuſtitiam ferunt iacturas. Iuſti enim etſi nulla alia re ſuperant iniuſtos,honeſtos tamen ſeipſos antecellũt.

Omnium curam gere,quæ ad vitam pertinent, maximèque omnium prouidentiam tui ipſius exerce, maximũ enim in minimo eſt,mens bona in humano corpore.

Operam da,vt ſis corpore laborem patiẽs,animo ſapientiæ appetens,vt illo perficere poſſis decreta,hoc decernere facienda.

Quidquid dicturus es prius apud animum tuum expende. Multorum enim cogitationem lingua præcurrit.

Puta rerum humanarum nihil eſſe firmum,ita nec in proſperis lætitiæ geſties,nec in aduerſis dolore concides.

Duo tibi tempora ad dicendum deputa, vel cum ſint aliqua de quibus exploratum habeas,vel de quibus, dicere eſt neceſſe. In ſolis enim iſtis potior eſt ſilentio ſermo,in reliquis melius fuerit tacere quàm loqui.

Gaude cum tibi contigerint bona:moderateque dole, vbi inciderint mala:neutrius tamen animi in alijs eſſe velis manifeſtus: Abſurdum enim eſt,reconditas in domibus opes aſſeruare, & cogitationem in propatulo poſitam circumferre.

Magis dedecus vites,quã periculũ.Oportet enim malo formidabilẽ eſſe finẽ vitæ,probis vero vitã cũ turpitudine coniunctã.

Conare inprimis vitam in tuto collocare. Quòd ſi tamen contigerit in periculum te deuocari,quære in bello ſalutem cum honeſta opinione & non cum pudenda fama,mori namque cunctis prouidentia decreuit:ſed honeſtè vita decedere,id bonis tãtum viris propriũ natura conceſſit.

Nec mirũ tibi videatur,ſi multa quæ diximus haud quaquàm præſenti tuæ conueniũt ætati. Non enim id me latebat. Sed ſtatui eadem opera & præſentis vitæ conſilium tibi proferre,ac futuri tẽporis monita relinquere quæ quanta tibi ſint vſui futura facilè cognoſcas:qui vero tibi cũ beneuolentia conſulat,difficulter conſequeris. Vt ergo reliqua non ex alio requiras, ſed hinc velut ex ærario proferas : decreui nihil eorum prætermittere, quæcunque tibi poſſim in conſiliũ afferre. Gratiam autem habeo Deo ingẽtem; ſi quã de te concepi,non me fallat opinio. Pleroſque enim videmus,vt cibis incũdiſſimis potiùs,quàm ſaluberrimis delectari:ita ſeducentibus à vero amicis potiùs accedere,

quàm

quàm illis qui ad meliora hortentur. Te verò puto contra inſtituiſſe pergere, iudicium mihi tuum circa reliquum vitæ cultum induſtriam ſumens. Qui enim rectiſſima, ſibi ipſe agere indicit, conſentaneum eſt eum aliorum ad virtutem exhortantium monita non ſegniter amplecti. Præcipuè excitabit: vt rerum honeſtarum amore tenearis ſi perſpexeris, quod ex ijs voluptates per quæ legitimè habeamus. In ſocordia nāque ſatiādi vtrūque libidinum ſtudio cōtinuò ſunt labores voluptatibus adiūcti, enixius verò ad virtutē conatus modeſtaque vitæ inſtitutio ſynceras ſēper certioreſque referunt oblectationes. Et illic quidē gauiſi primùm, poſtea dolemus: hic poſt laborē voluptates capimus. In cūctis autem rebus ita principij meminimus quemadmodum exitus ſenſu mouemur. Plurima enim in vita non propter res ipſas agimus, ſed conſequentium gratia elaboramus. Cogita autem quod malis conuenit paſſim, quicquid obuiam eſt agere. Hanc enim protinus vitæ ſibi regulā præſcripſerunt. Bonos verò oportet nequaquam virtutem negligere, vel in multorum incurrere reprehenſiones. Cuncti enim non perinde oderunt nos, qui ſe fallunt, ſicut qui probos, eſſe iactant nullaque in re vulgo ſunt præferendi. Rectè quidē: nam ſi eos, qui ſolis verbis fraudem ſtruunt improbamus: quomodo eos qui tota aberrant vita, non aſpernandos putabimus? meritoq; credimus iſtos nō ſolùm in ſe ipſo delinquere, ſed & animi ſui eſſe proditores: ipſe enim opes gloriamque & amicos peperit: illi vero ſeipſos indignos hac ſua fœlicitate fecerunt. Quo ſit oportet eum, qui mortalis ſit, ſcrutari coniectura cœleſtium mentem, arbitror in familiariſſimis ſuis maximè oſtendiſſe, quo modo bonis ſint maliſque affecti hominibus. Iupiter enim Herculem & Tantalum genuit, quemadmodum fabulæ tradunt, cunctique credunt, & illum quidem propter virtutem immortalitate donauit, hucpropter improbitatem grauiſſimis calamitatibus oppreſſit. Quibus vtentem exemplis expetere decet honeſtatē, & non modo his quæ nos diximus, ſed ex poëtis pulcherrimum quoque ediſcere, & reliquos eruditos ſi quid dixerunt vtile, ſcrutari. Quemadmodum enim videmus apem omnibus floſculis inſidētem, & de vnoquoque optima carpētem: ita oportet, qui vitæ diſciplinam expetunt, nullius rei rudes eſſe, & vndique quæ ſunt vtilia colligere. Vix enim quis hac diligentia, naturæ poterit errata ſuperare.

FINIS.